

Samvær mellem børn i anbringelser og deres forældre

Vidensindsamling under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv



Pernille Skovbo Rasmussen, Hanne Louise Søgaard Jensen, Emilie Mai Anderberg og Anne Marie Villumsen

VIVE

*Samvær mellem børn i anbringelser og deres forældre
– Vidensindsamling under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv*

© VIVE og forfatterne, 2023

e-ISBN: 978-87-7582-240-9

Modelfoto: Mathilde Bech/VIVE

Projekt: 302584

Finansiering: Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.



Forord

Samvær mellem barnet i anbringelse og barnets forældre udgør et væsentligt tema i det socialfaglige arbejde på børneområdet. Der er mange hensyn og perspektiver i spørgsmålet omkring samværsform, hyppighed, kvalitet og formål. Som socialrådgiver eller familieplejekonsulent kan man stå i svære situationer, hvad angår beslutninger om, hvilke hensyn der skal vægtes hvornår og hvordan.

Denne vidensindsamling fokuserer på samvær under et barns anbringelse og har til hensigt at samle viden omkring samværs-spørgsmål på tværs af forskellige perspektiver hos hhv. barnet selv, forældrene, anbringelsesstedet og øvrige fagprofessionelle. Formålet er at samle eksisterende viden om samvær for derved at styrke viden i praksis.

Vidensindsamlingen er baseret på en litteraturgennemgang af danske og internationale undersøgelser publiceret inden for de seneste 10 år. Vidensindsamlingen har været i eksternt og internt review, og vi takker reviewerne for deres gode og konstruktive kommentarer. Ligeledes takker vi fagspecialister og forskere, som VIVE har rakt ud efter, og som har bidraget til udfoldelse af vidensindsamlingens fokus og givet forslag til mulig litteratur til den. Vidensindsamlingen er udarbejdet i regi af Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv, som er et samarbejde mellem VIVE, Social- og Boligstyrelsen og Børns Vilkår. Som led i centerets arbejde bidrager VIVE særligt ved at samle og formidle eksisterende viden om udsatte børn og familiers liv. Senioranalytiker Pernille Skovbo Rasmussen har været projektleder for vidensindsamlingen og har sammen med analytiker Hanne Louise Søgaard Jensen, studentermedhjælper Emilie Mai Anderberg og seniorforsker Anne Marie Villumsen stået for udarbejdelse af rapporten. Litteratursøgningen er gennemført af informationspecialist Kirsten Birkefoss.

Vidensindsamlingen er finansieret af Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv.

Carsten Strømbæk Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Børn og Uddannelse



Indholdsfortegnelse

Hovedresultater	6
<hr/>	
1	Indledning 9
1.1	Formålet med vidensindsamlingen 10
1.2	Vidensindsamlingens centrale spørgsmål 11
1.3	Afgrænsning 13
1.4	Kort om metodegrundlaget 14
1.5	Læsevejledning 16
<hr/>	
2	Kort om samvær 17
2.1	Formålet med samvær 19
2.2	Samvær i forskellige former for anbringelser 19
2.3	Følelsesmæssige dilemmaer 20
2.4	Udvikling på anbringelsesområdet 21
<hr/>	
3	Rammer og forudsætninger for gode samvær 24
3.1	Barnets perspektiv på det gode samvær 24
3.2	Forældres perspektiver 29
3.3	Anbringelsessteder og fagprofessionelles perspektiver 33
3.4	Når rammen er barnets slægt 36
3.5	Opsummering af rammer og forudsætninger for gode samvær 38
<hr/>	
4	Udfordringer og konflikter omkring samvær 39
4.1	Set fra barnets perspektiv 39
4.2	Forældres perspektiv 42
4.3	Anbringelsessteders perspektiver 44
4.4	Fagprofessionelles perspektiver 46
4.5	Det udfordrende samvær under slægtspleje 48
4.6	Opsamling på udfordringer og konflikter omkring samvær 51

5	Betydning af samvær for barnets trivsel	52
5.1	Mulig betydning for anbringelsens varighed	52
5.2	Anbringelsesårsag spiller ind	53
5.3	Betydning set fra barnets perspektiv	54
5.4	Forældreperspektiver	55
5.5	Anbringelsessted og fagprofessionelles perspektiver	56
5.6	Opsummering på betydningen af samvær for barnets trivsel	58

6	Opmærksomhedspunkter til praksis	59
6.1	Inddrag barnet i beslutninger om samvær	59
6.2	Samvær som en før-under-efter-proces	60
6.3	Model for faste møder i barnets netværk	62
6.4	Følg samværet tæt og genbesøg aftaler	63

	Litteratur	65
--	------------	----

	Bilag 1 Litteratursøgning og screening	70
	Søgetermer	70
	Søgedatabaser	71
	Inklusions- og eksklusionskriterier	73

	Bilag 2 Vidensindsamlingens centrale litteratur	77
--	---	----

Hovedresultater

Denne vidensindsamling indsamler og formidler relevant eksisterende viden om samvær mellem børn i anbringelser og deres forældre. Fokus i vidensindsamlingen har været på at belyse viden om samvær på tværs af både børn, forældre, anbringelsessteder og øvrige fagprofessionelles perspektiver. Vidensindsamlingen er målrettet fagprofessionelle på børne- og ungeområdet, som arbejder med anbringelsesforløb.

Vi har udvalgt nogle af de hovedresultater, som vi vurderer særligt kan bidrage til udviklingen af feltet omkring samvær under anbringelser mellem børn og deres forældre.

Samværet skal følges tæt og løbende kunne tilpasses

Børns, forældres og anbringelsessteders respektive perspektiver på samvær må inddrages og anvendes løbende i tilpasning af omfang og form på samvær. Alle perspektiver er væsentlige, fordi parterne har forskellige erfaringer med og kendskab til barnets hverdag og trivsel. Det betyder, at beslutninger om samvær løbende må revurderes, og samværet tilpasses, fordi situationen både hos

forældrene og barnet kan ændre sig og til tider med stor hastighed. Det kræver således også fleksibilitet i den hjælp, der ydes til børn og forældre omkring samvær.

Fakta om undersøgelsen

Vidensindsamlingen er baseret på 40 inkluderede studier fra perioden 2013-2023. Studierne stammer bl.a. fra Danmark (9 studier), Norge (6), Australien (9), USA (4) og Spanien (6). Vidensindsamlingen af-dækker viden om 1) rammer og forudsætninger for gode samvær, 2) hvori konflikter og udfordringer omkring samvær består, 3) hvilken betydning samvær har for barnets trivsel og udvikling, og endelig 4) hvilke opmærksomhedspunkter til praksis, som vidensindsamlingen kan give anledning til.

Barnets perspektiv og situation

Børn har mange forskellige mål, ønsker og erfaringer i forhold til samvær. Det betyder, at et nært kendskab til barnet eller den unge samt en tilskrivelse af værdi til barnets stemme i beslutninger omkring samvær er afgørende – for barnets trivsel, men også for gode samvær. Et nært kendskab til barnet kan imødekomme dets ønsker om fleksible organiseringer af samværet og ønsker om, at samværet følger barnets initiativ og interesse. Begge dele giver – ifølge børnene selv – mere tryghed i samværet. Hertil kommer, at anbringelsesårsag og eventuelle traumer hos barnet også må spille ind på beslutninger omkring samvær. Beslutninger bør endvidere tages med blik

for, at barnet eventuelt oplever det svært at sige fra eller sårer forældre eller anbringelsessted. Her kræves faglige kompetencer for at tilvejebringe barnets perspektiv og anvende dette på en for barnet tillidsfuld måde.

Forældre skal have viden og støtte som medskabere af et godt samvær

Samvær understøttes af fysiske rammer, der inviterer til fælles og alderssvarende aktivitet mellem barn og forældre. Som et led i dette kan det gavne forældre, hvis de klædes på med information om barnets hverdag og interesser, og at de i det hele taget forberedes på, hvordan de med fordel kan tilgå samværet og håndtere eksempelvis følelsesmæssige tilstande hos barnet eller sig selv. Ved at klæde forældre godt på med støtte til at indgå i samværet på en måde, som gavner både barnet og forældrene selv, vil det sandsynligvis forbedre samværet. Samarbejde med barnets forældre og tilstrækkelig information bliver dermed også afgørende for et positivt samvær. I tillæg hertil kommer, at direkte træning af forældrekompetencer også vil være fordelagtigt for nogle forældre. Støtte under samvær og overvågning af samvær kan være prækært, men også ønskværdigt for barnet. Her er det en fordel, at støtte og/eller overvågning foretages af fagprofessionelle med en grundig viden om situationen, og hvilke faglige tilgange der kan understøtte den enkelte samværssituation.

Samarbejdet rundt om barnet

Samarbejde mellem forældre, anbringelsessted og øvrige fagprofessionelle er et gennemgående tema i litteraturen. Herunder findes modeller for organisering af samarbejdet og punkter under samarbejdet, som er særligt væsentlige. Det drejer sig bl.a. om samarbejdet om en god og gensidig respektfuld tone og om at modvirke, at barnet oplever konflikter i forholdet mellem forældre og anbringelsessted. Særligt vigtigt er det, at samarbejdet om barnet og relationen mellem plejefamilie og barnets familie er velfungerende. Anbringelsesstedets opbakning til og håndtering af samværet er vigtig for gode samvær – set fra både børn, forældre og professionelles perspektiver.

Sammenhæng mellem samvær og trivsel

Overordnet findes der ikke meget forskningsbaseret viden om sammenhængen mellem samvær og trivsel hos barnet, bl.a. fordi etiske hensyn gør det svært at undersøge en egentlig årsagssammenhæng. I forhold til trivsel peger samværlitteraturen dog på, at kvaliteten af samværet er vigtigere end hyppigheden af samværet for anbragte børn og unges trivsel. Nogle studier finder en positiv sammenhæng mellem omfanget af samvær og sandsynlighed for hjemgivelse, men en sådan sammenhæng er betinget af anbringelsesårsagen. Det gælder således for børn og unge, som har oplevet omsorgssvigt (neglect) i hjemmet, frem for børn og unge, som har oplevet fysisk mishandling (physical abuse), at hyppighed af samvær og hjemgivelse kan have en vis sammenhæng.

Børn, der har oplevet overgreb, har ikke samme gavn af samvær

Børn, som bl.a. har oplevet seksuelle eller voldelige overgreb fra forældres side eller i forældres nærvær, har ikke samme gavn af hyppigere og tættere kontakt med forældre. Der er her særligt fokus på børn, der i den forbindelse er blevet traumatiserede. Dette indikerer, at der især er et beskyttelseshensyn at tage i samværssager i forhold til de børn, som har oplevet fysiske overgreb. Betydningen af samvær afhænger til enhver tid af det enkelte barns livsomstændigheder, hvorfor barnets eget perspektiv altid er afgørende i samværssager.

Det, ved vi for lidt om...

Den nuværende litteratur om samvær er mangelfuld i forhold til effektstudier af, hvilken betydning samvær har på anbragte børns trivsel, og særligt hvilke faktorer i barnets liv der påvirker sammenhængen mellem samvær og trivsel. Hvad betyder fx barnets alder ved anbringelsen, anbringelsesårsag eller forældrenes tilstand for samværs betydning for anbragte børns trivsel på kort og lang sigt? Ej heller ved vi, hvilken effekt det har på barnets trivsel, når samværet er svært eller ikke er til barnets bedste.

Den viden, der findes om barnets perspektiv på samvær, er primært baseret på interviewstudier med ældre børn og unge, mens der mangler studier, som handler om de yngste børn. Vi ved ikke ret meget om, hvordan små børns oplevelser af samvær aflæses og inddrages, eller hvordan vi sikrer barnets bedste, når det drejer sig om små børn. De yngste børns perspektiver på samvær er af gode grunde svære at afdække, men ikke desto mindre vigtige.

Ligeledes synes der til dels også at mangle viden om, hvordan det er at være forældre i en samværssituation, hvor forældre ofte er i krise og sorg. De har mistet forældreskabet for deres barn og skal forsøge at skabe 'hyggelige og legende' samvær i ofte ukendte og for dem ikke-familiære omgivelser. Det at være 'forældre-på-afstand' og indgå i nogle svære omstændigheder for at udfylde en forælderrolle synes underbelyst i litteraturen. Særligt ved vi relativt lidt om fædre til børn i anbringelser og deres syn på forælderrollen og samvær med barnet, fordi de fleste studier, som omfatter et forældreperspektiv, omhandler mødre til børn i anbringelse, som også oftest er den forælder, der har (mest) samvær med barnet.

Endelig synes der at mangle forskningsbaseret formidlet viden om, hvordan fagprofessionelle – fx myndighedssocialrådgivere, familieplejekonsulenter i kommuner eller fagprofessionelle på døgninstitutioner og opholdssteder – rundt om barnet og forældre forstår 'det gode samvær', eller på hvilket grundlag samvær kan vurderes som hhv. gode eller mindre gode for barnet på kort og lang sigt. Det betyder, at måden at vurdere samvær på med sandsynlighed vil være meget individuel, hvilket kan være medvirkende til at skabe en uens praksis på feltet.

1 Indledning

At blive anbragt uden for eget hjem er et yderst indgribende tiltag for barnet såvel som for barnets familie. Barnet og dennes forældre samt eventuelle søskende bliver adskilt, og barnet skal til at fungere med et tilhørsforhold til to familier: den biologiske familie og den plejefamilie, som barnet anbringes i, alternativt den døgninstitution eller det opholdssted, som udgør barnets nye hjem, bestående af pædagoger og andet personale som nærmeste omsorgspersoner.

Barnet i anbringelse har ret til at se sine forældre, og forældrene har ret til at opretholde kontakten med barnet, medmindre det er til skade for barnet (jf. serviceloven). Uanset, hvad baggrunden for anbringelsen er, og uanset om anbringelsen er midlertidig eller længerevarende, vil (tilstedeværelsen eller fraværet af) kontakt til og samvær med forældrene have en betydning for barnets trivsel og udvikling samt for anbringelsesforløbet (Wegler & Warming, 1996; Lausten & Andreasen, 2022; Lausten et al., 2023). I en dansk undersøgelse blandt 15-17-årige unge i anbringelse angiver to ud af tre unge (67 %), at deres forældre har stor eller meget stor betydning for dem (Lausten & Andreasen, 2022:69). Både dansk og international forskning samt praksiserfaring peger på, at barnets forældre har en stor betydning for, at en anbringelse lykkes (se fx Sen & Broadhurst, 2011; Skoglund, Thørnblad & Holtan, 2019). Ligeledes er en af udfordringerne omkring samvær, at barnet ofte er anbragt, fordi dets forældre ikke magter forældreopgaven, hvorfor nogle forældre har ringe forudsætninger eller evner for at indgå i samvær på en god måde.

I denne vidensindsamling samler vi eksisterende viden om samvær, herunder viden om betydningen af samvær for barnets trivsel, og hvad der skaber rammer for 'gode samvær'. Viden om samvær ser forskellig ud, alt efter om det er barnet selv, dennes forældre eller anbringelsessted og øvrige fagprofessionelle omkring barnet, der tilvejebringer perspektivet på samvær. Følgelig er det et formål med vidensindsamlingen at belyse samvær fra forskellige (ofte divergerende) perspektiver. Vidensindsamlingen er baseret på en gennemgang af eksisterende viden formidlet i rapporter, afhandlinger, bøger og tidsskriftartikler, som er indsamlet ud fra fastlagte kriterier (se Bilag 1¹).

¹ Når vi benævner denne publikation en vidensindsamling, og ikke et litteraturstudie, en litteraturkortlægning eller et litteraturreview, skyldes det fx, at denne vidensindsamling samler viden indhentet gennem forskernetværk og dialog med fagfæller, som har indsigt i den nyeste viden på det pågældende vidensfelt, og samtidig gennem en litteraturafsøgning ud fra fastlagte kriterier. En litteraturkortlægning, derimod, vil alene være baseret på litteratur, uden involvering af input og vidensindhentning fra videnspersoner. Denne vidensindsamling er én publikation i rækken af såkaldte vidensindsamlinger, som gennemføres af VIVE i regi af Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv.

1.1 Formålet med vidensindsamlingen

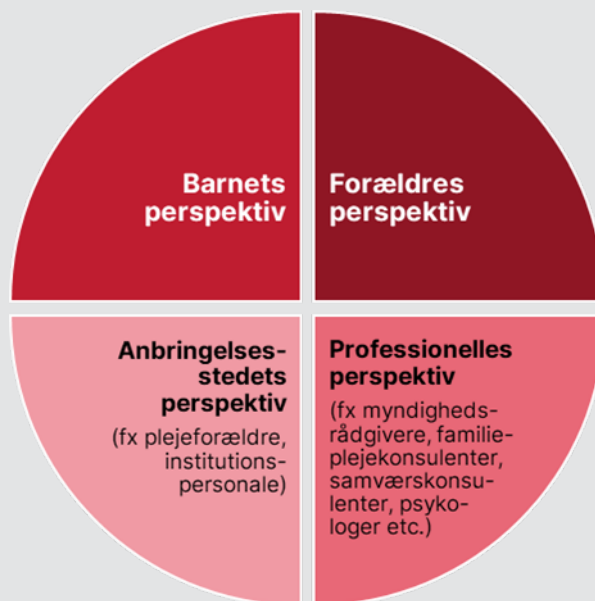
Der findes umiddelbart meget lidt *samlet* viden om, hvad der er på spil i forhold til samvær, hvilke rammer eller forudsætninger skaber "det gode" samvær, hvori består konflikterne om samvær, og hvad er i sidste ende betydningen af samvær for barnets nuværende og fremtidige udvikling og velbefindende? Den viden, vi allerede kender til, findes spredt i rapporter og undersøgelser, som ofte har haft andre samtidige fokus, fx på trivsel generelt hos børn og unge i anbringelser (herunder hvad angår samvær) og udviklingstendenser bredt set på anbringelsesområdet (som fx Lausten & Andreasen, 2022; Bengtsson et al., 2021). Viden om samvær er desuden ofte belyst ud fra eksempelvis kun barnets perspektiv, eller kun perspektiver hos plejeforældre og fagprofessionelle, mens der mangler viden, som samler perspektiver fra både barn, forældre, anbringelsessted og øvrige fagprofessionelle.

Der er mange parter involveret i samvær, og synene på samværets kvalitet, form og formål kan være konfliktfyldte. Ved at inkludere de forskellige perspektiver hos hhv. barnet, barnets forældre, anbringelsesstedet samt fagprofessionelle i indsamlingen af viden om samvær, opnås en mere nuanceret viden om, hvorfor samvær kan være både svært og givende. En sådan samlet viden på tværs af perspektiver savnes og kan gavne praksis på feltet ved at understøtte mere vidensbaserede tilgange i samarbejdet med børnene og familierne omkring samvær. Med den nye Barnets Lov lægges der op til, at børn skal sikres større indflydelse på deres samvær med forældrene, bl.a. i form af egen partsstatus fra 10-årsalderen, hvilket ligeledes kalder på et behov for opdateret viden om samvær.

Målgruppen for vidensindsamlingen er overvejende myndighedssocialrådgivere, familiebehandlere, familieplejekonsulenter, tilsynskonsulenter, samværskonsulenter, psykologer, plejefamilier samt pædagoger, lærere og andre, som arbejder omkring børn i anbringelser (både i familiepleje og på institutioner) samt ledere til disse fagprofessionelle. Sekundært er målgruppen for vidensindsamlingen også forældre og børn/unge i anbringelser, som ligeledes kan have gavn af at få en mere samlet viden om forskellige perspektiver på samvær.

Figur 1.1 skal illustrere de forskellige parter, som på forskellig vis er involveret i samvær eller beslutninger herom og kan have forskellige perspektiver herpå.

Figur 1.1 **Forskellige parter med forskellige perspektiver på samvær**



Note: VIVE.

1.2 Vidensindsamlingens centrale spørgsmål

I praksis kan det være vanskeligt at træffe beslutninger omkring samvær: Hvor ofte skal barn og forældrene have samvær, under hvilke rammer og betingelser, og hvordan vægtes de forskellige hensyn i disse spørgsmål? Spørgsmålene må vurderes i hver enkelt tilfælde, men kan samtidig hjælpes på vej ved, at eksisterende viden om spørgsmålene samles og formidles til praksis. Ved at samle forskningsbaseret viden om samvær og de forskellige perspektiver på, hvad der skaber rammerne for det 'gode samvær' set fra hhv. barnets perspektiv, forældres perspektiver og perspektiver hos anbringelsessted og øvrige fagprofessionelle omkring barnet, skærpes grundlaget for vidensinformeret praksis i arbejdet med og omkring børn i anbringelser og deres familier.

I vidensindsamlingen ønsker vi at rette fokus på følgende undersøgelsesspørgsmål, som har været styrende for litteratursøgningen:

1. **Hvilke rammer og forudsætninger understøtter gode samvær**, set fra hhv. barnets, barnets forældres, anbringelsesstedet og fagprofessionelles perspektiver?

2. **Hvori består konflikterne om samvær** set fra de forskellige parter perspektiver?
3. **Hvilken betydning har samvær** for barnets nuværende og fremtidige udvikling og trivsel set ud fra de forskellige parter perspektiver?
4. Kan vi på baggrund af vidensindsamlingen pege på **opmærksomheder til praksis** i forhold til samvær?

Fokus for vidensindsamlingen – på både barnets perspektiv og perspektiver hos hhv. forældre, anbringelsessted og fagprofessionelle i kommunen – er valgt ud fra en antagelse om, at:

- Der mangler *samlet tværgående* viden om samvær. En indledende eksplorativ litteratursøgning viser, at der findes studier, som belyser de forskellige perspektiver på samvær, men ikke umiddelbart studier eller litteratur, der samler viden på tværs af alle perspektiverne.
- For fagprofessionelle og anbringelsessteder, men også for børn/unge og forældre selv, kan det være fordelagtigt at have adgang til en samlet viden omkring rammer, forudsætninger og mulige konflikter samt løsninger, hvad angår samværsproblematikker i det omfang, at denne viden findes i litteraturen. Fagprofessionelle, anbringelsessteder, børn og forældre kan anskue samvær forskelligt, og en samlet viden på tværs af de forskellige perspektiver kan informere praksis på området.
- Både barnet, forældre og anbringelsessted kan inddrages beslutninger om samvær, men det er kommunen, som i sidste ende har myndigheden til at træffe afgørelser om samvær. Myndighedssocialrådgivere, plejefamiliekonsulenter eller andre kommunale fagprofessionelles perspektiver på og viden om samvær, herunder også betydningen af samvær og rammer/forudsætninger for gode samvær, er således væsentlige at styrke.

'Det gode samvær' er ikke entydigt defineret i litteraturen. I denne rapport forstås vi 'det gode samvær' ved, at barnet eller den unge oplever samværet som trygt, værdifuldt og betydningsfuldt i både nutidigt og fremtidsrettet perspektiv. Som et led i vidensindsamlingen vil vi samle viden om betydningen af samvær, herunder 'udbyttet' – positivt såvel som negativt – om, hvad børn og unge tager med sig som følge af samværet med deres forældre. Samtidig vil vi samle viden om, hvori konflikter om samvær består ud fra et ønske om samtidig at skærpe viden om, hvordan konflikter kan minimeres eller forebygges.

1.3 Afgrænsning

Vidensindsamlingen har fokus på samvær reguleret af serviceloven i forbindelse med et barns anbringelse². Samvær under anbringelser angår ikke kun barnets forældre; også barnets øvrige netværk som fx søskende, bedsteforældre, eller andre familiemedlemmer har barnet ret til at opretholde kontakt med under anbringelse. I denne vidensindsamling vil fokus imidlertid alene være på samværet med *forældre*, som ofte også udgør det samvær, der fylder mest på mange måder for barnet (tid, omfang og følelsesmæssigt). Med forældre menes her barnets biologiske forældre. Betegnelsen forældre anvendes herefter vel vidende, at forældrebegrebet ikke er afgrænset til biologiske forældre. For nogle børn er fx plejeforældre deres forældre; for andre børn består forældre i mor og medmor. Der kan bl.a. være tale om forældreskab i juridisk forstand og i mere social eller følelsesmæssig betydning.

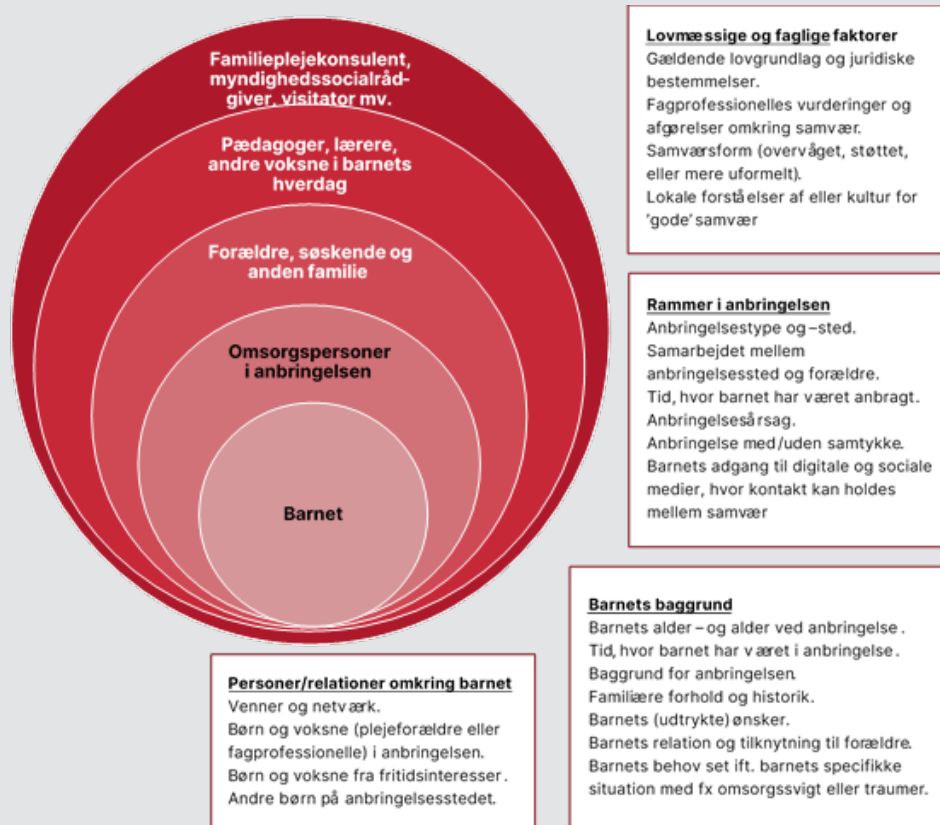
Samvær forstås i denne vidensindsamling som *fysiske møder og besøg*, hvor barnet og dennes forældre fx er sammen i barnets plejefamiliehjem eller institution, hjemme hos en forælder/forældrene, i besøgslokaler tilknyttet kommunen eller på udearealer, sportsfaciliteter, seværdigheder eller lignende under samvær med særlige aktiviteter. Samvær omfatter således både overvåget samvær, støttet samvær og samvær, som varetages uden støtte eller overvågning. Vi har afgrænset vidensindsamlingen til at have fokus på fysiske kontakter og har således ikke specifikt søgt litteratur og viden, som belyser andre former for kontakter fx på sociale medier, via telefon eller videomøder mv.

Endelig afgrænser vi vidensindsamlingen til at have fokus på perspektiver hos hhv. barn, forældre, anbringelsessted og øvrige fagpersoner med betydning for barnets samvær under anbringelse. Vi belyser således ikke juridiske eller lovgivningsmæssige ændringer over tid omkring samvær, historiske dokumenter eller politiske tiltag på området, ligesom vidensindsamlingen ikke vil omfatte perspektiver på samvær hos fx søskende eller lærere.

Figur 1.2 samler nogle af de faktorer og rammer, der kan formodes at have betydning for samvær mellem børn i anbringelser og deres forældre, men som ikke alle vil blive berørte i vidensindsamlingen, bl.a. de lovgivningsmæssige rammer, som ligger uden for vidensindsamlingens fokus.

² Samvær på det familieretlige område i forbindelse med forældres skilsmisse ligger således uden for vidensindsamlingens fokus. Det gælder også samvær eller anden kontakt i forbindelse med adoption.

Figur 1.2 Faktorer med (mulig) betydning for samvær



Kilde: VIVE.

Faktorer og forhold med sandsynlig betydning for samvær, som belyses i vidensindsamlingen, vil blive berørt i forskellig udstrækning afhængigt af, hvor udbredt forholdet er beskrevet i den fremsøgte litteratur. En faktor som barnets adgang til digitale medier belyses ikke direkte i vidensindsamlingen, om end forholdet anerkendes at have sandsynlig betydning for især ældre børns mulige kontakt med forældre. Venner, søskende og øvrige netværk omkring barnet indgår ligeledes heller ikke direkte som et belyst forhold i vidensindsamlingen på grund af de afgrænsningsmæssige valg.

1.4 Kort om metodegrundlaget

Vidensindsamlingen bygger på en systematisk litteratursøgning og gennemgang af eksisterende litteratur både nationalt og internationalt med henblik på

at sikre et tilstrækkeligt fundament for vidensindsamlingen og dens konklusioner. Litteratursøgningen er foretaget trinvis:

- 1) Indledningsvis er foretaget en eksplorativ søgning samt søgt viden og sparring fra advisory board og øvrige videnspersoner med tilknytning til Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv.
- 2) Dernæst blev en søgning i nordiske databaser gennemført. Da det danske velfærdssystem på mange måder er sammenligneligt med velfærdssystemerne i Norge, Sverige og Finland, søgte VIVEs informationsspecialist litteratur om samvær i nordiske databaser. Antallet af relevante studier viste sig imidlertid ikke helt tilstrækkeligt i omfang og kvalitet til, at vidensgrundlaget blev solidt nok.
- 3) Følgelig fortsattes litteratursøgningen i internationale databaser. Det er den samlede søgning og screening samt læsning af udvalgt litteratur, både nordisk og international, som vidensindsamlingen ser på tværs af og formidler viden fra.

En væsentlig pointe at have for øje i relation til vidensindsamlingens brede, internationale snit er, at samvær under anbringelser kan have forskellig betydning, forskellig praksis og forskellige bagvedliggende procedurer på tværs af lande. Rammerne for beslutninger omkring og udførelsen af samvær (og selve anbringelsen som leder til spørgsmålet om samvær i det hele taget), er forskellige internationalt set, hvilket bl.a. hænger sammen med forskelle, hvad angår politiske, retlige, organisatoriske og faglige måder at bedrive børnefaglige indsatser på. Samtidig kan der nationalt, inden for en dansk kontekst, forekomme variationer på tværs af geografiske områder, hvad angår kapacitet, ressourcer, mulige lokationer for overvåget samvær mv., uagtet at de overordnede nationale retningslinjer er ensartede. Følgelig kan overvåget samvær i én ramme for én familie, fungere godt, mens det samme ikke nødvendigvis gør sig gældende andre steder, og konkrete erfaringer, særligt internationale erfaringer, men til dels også nationale erfaringer, skal således 'overføres' eller inspirere med visse forbehold.

Søgetermer samt inklusions- og eksklusionskriterier for litteratursøgningen bag vidensindsamlingen fremgår af Bilag 1. Det skal understreges, at vidensindsamlingen ikke kan antages at være en fuldkommen udtømmende metaanalyse af al eksisterende litteratur om samvær mellem børn i anbringelser og deres forældre. Dertil kræves en mere dybdegående og vidtrækkende søgning og læsning, end der her er foretaget. Det er imidlertid vurderingen, at denne vidensindsamling rummer centrale og relevante perspektiver med afgørende betydning for viden om samvær til gavn for praksis.

Vidensindsamlingen samler viden fra i alt 40 udgivne artikler, bøger og rapporter; heraf 7, som fremgik af den indledende eksplorative søgning og afdækning

blandt videnspersoner med tilknytning til Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv, og de resterende 33 fremkommet ved den systematiske litteratursøgning. Noget af den anvendte litteratur rummer centrale pointer til at belyse flere af de fire udvalgte undersøgelsesspørgsmål, mens anden litteratur primært bidrager med pointer til et enkelt af undersøgelsesspørgsmålene, og således er de 40 titler anvendt i forskellig udstrækning igennem rapporten.

Bilag 2 beskriver de metodemæssige baggrunde og fokus i de inkluderede studier.

1.5 Læsevejledning

Rapporten er bygget op omkring de fire undersøgelsesspørgsmål, dvs. litteraturen er gennemgået med henblik på at belyse spørgsmålene om hhv. a) rammer og forudsætninger for gode samvær, b) udfordringer og konflikter forbundet med samvær, c) samværs betydning for barnets trivsel og d) opmærksomheder til praksis i forhold til samvær. Under hvert kapitel relateret til hver sit undersøgelsesspørgsmål præsenteres perspektiver på spørgsmålet, som de fremgår af litteraturen hos hhv. barnet selv, forældrene, anbringelsesstedet og øvrige fagprofessionelle (fx socialrådgivere, familieplejekonsulenter og samværskonsulenter).

Forud for gennemgangen af litteraturens pointer vedrørende de fire undersøgelsesspørgsmål præsenterer kapitel 2 samvær som gentandsfelt. Kapitlet berører overordnet spørgsmålet om, hvor mange børn og unge der er i anbringelser og derved potentielt har samvær med forældre, samt hvad der kan være på spil i samværsituationer, som gør, at de efterfølgende analysekapitler aktualiseres. Derpå tager kapitel 3 fat på præsentationen af pointer fra litteraturen omkring rammer for det gode samvær set fra hhv. barnets, forældre, anbringelsessteder og øvrige fagprofessionelles perspektiver. Kapitel 4 dykker ned i den del af litteraturen, som beskriver udfordringer forbundet med samvær, mens kapitel 5 kommer omkring pointer vedrørende betydningen af samvær for barnets trivsel. Kapitel 6 opsamler nogle af de opmærksomhedspunkter til praksis, som litteraturen byder på. Rapporten samler væsentlige pointer fra hvert kapitel i mindre opsamlinger undervejs og afsluttes med et kapitel om opmærksomhedspointer til praksis.

2 Kort om samvær

Forud for gennemgangen af viden, som belyser de fire undersøgelsesspørgsmål i vidensindsamlingen, præsenteres her kort nogle overordnede anskuelser omkring samvær, dette for at rammesætte undersøgelsesfænomenet 'samvær' for den læser, som måske ikke på forhånd har en stor viden om eller erfaring med samvær under anbringelser. Rammesætningen er praksisorienteret, dvs. har fokus på at skitsere, hvordan samvær i praksis foregår, hvordan der tages beslutninger om samvær, og hvad vi ved empirisk om samvær for børn i anbringelser. Derimod ligger det uden for denne vidensindsamlings formål, at komme omkring forskellige teoretiske tilgange til betydningen af samvær.

I Danmark bevarer langt de fleste børn, som anbringes uden for hjemmet, kontakten med mindst en af sine forældre. I 2020 var det næsten 9 ud af 10 (88 %), som bevarede kontakten til mor, og 3 ud af 4 (73 %) som bevarede kontakten til sin far (Lausten & Andreasen, 2021). Samvær mellem børn i anbringelser og forældre rummer såvel positive aspekter som udfordringer. Blikket på disse udfordringer og muligheder ved forskellige former for samvær vil være uens, alt efter hvilket perspektiv man betragter samvær ud fra. Nyere undersøgelser på familieplejeområdet indikerer, at samvær er et punkt, som fylder meget i samarbejdet omkring anbringelser (Bengtsson et al., 2021; Luckow et al., 2021) og er et punkt i samarbejdet, som kan være konfliktfyldt for både barnet og forældre samt anbringelsessteder, men samtidig også kan være værdifuldt for alle parter.

Af Boks 2.1 fremgår det, hvor mange børn og unge, der er anbragt uden for eget hjem (pr. 31. december 2020), og hvordan fordelingen ser ud i forhold til anbringelsessted og form.

Boks 2.1 Fakta om børn i anbringelse i Danmark
(se VIVEs hjemmeside: [Fakta om anbringelser - VIVE](#))

- I alt 11.393 børn og unge (0-17 år) var pr. 31. december 2020 anbragt uden for hjemmet. Det svarer til 1 % af alle 0-17-årige i Danmark.
- To ud af tre børn i anbringelser er i familiepleje (65,3 %), mens en ud af tre er anbragt på døgninstitution, socialpædagogisk opholdssted eller kostskole (32,3 %). Kun en meget lille andel (2,4 %) er anbragt på eget værelse.
- Samlet set er 23 % af alle anbringelser i 2020 anbringelser uden samtykke fra enten forældre eller den unge over 15 år (hvilket er en stigning fra 14 % i 2011).

Anbringelsessted og -form kan have betydning for samvær, hvilket gennemgangen af fund i vidensindsamlingen også viser. Som det fremgår af (Boks 2.1) er flest børn og unge i anbringelser (ca. to tredjedele) anbragt i plejefamilier i dag, hvilket afspejler en udvikling mod større anvendelse af plejefamilier frem for døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder (bl.a. som følge af Anbringelsesreformen fra 2006). Dette ses også afspejlet i resultaterne, hvor en stor andel af de inkluderede studier er fra plejefamilieområdet. Selvom der selvfølgelig er stor forskel på en plejefamilie og en institution i både form og plejeforældre/fagprofessionelle medarbejdere, har vi valgt at samle dem i et perspektiv i rapportens opbygning. Det vil dog fremgå, hvis et studies resultater kun vedrører familieanbringelser eller institutionsanbringelser.

Det er kommunens pligt at sørge for, at kontakten mellem barnet og dets forældre (samt øvrige netværk) holdes ved lige i det omfang, det er til barnets bedste. Det er kommunen (og i nogle tilfælde Børn- og Ungeudvalget), der træffer afgørelse om omfang, udførelse, vilkår for samværet, herunder afbrydelse af samvær under hensyntagen til bl.a. forhold ved barnet og barnets livssituation, forhold ved forældre og eventuel kultur samt tidligere samværs erfaringer. Afgørelser om samvær besluttet med afsæt i kendskab til både barnet og dets familie samt anbringelsesstedet, hvorfor kommunen (jf. barnets lov og serviceloven) også er forpligtet til at inddrage disse perspektiver. Det betyder, at kommunen beslutter hvor, hvornår og hvor længe samværet skal finde sted (Ankestyrelsen, 2020; Social-, Bolig- og Ældreministeriet 2022), mens det er anbringelsesstedets pligt at medvirke til implementering af samværsaftaler.

2.1 Formålet med samvær

En anbringelse af et barn er en samarbejdsopgave mellem barn, forældre og anbringelsessted. Barnet vil ofte have brug for både anbringelsesstedet i det daglige og bevarelse af kontakten til forældre (og eventuel anden familie). Samvær kan have mange forskellige formål, afhængig af det enkelte barn og den enkelte anbringelse, herunder et mål om hjemgivelse eller mål om at understøtte barnets identitetsudvikling og kontinuitet i eget livsforløb, samt beholde, genoprette eller videreudvikle barnets familierelationer (Stang et al., 2023). Et ensidigt fokus på målet om hjemgivelse kan ifølge nogle fagprofessionelle være problematisk, fordi samværet kan blive påtvunget frem for at understøtte barnets gode oplevelser med samværet (Stang et al., 2023).

I kommunens afgørelser om samvær skal være særlig fokus på barnets/den unges behov. Barnet/den unge har ret, men ikke pligt til samvær med sine forældre, mens forældrene ikke har samme *ret* til samvær med barnet eller den unge. Igennem de seneste godt 10 år er der sket en udvikling i retning af at fokusere på barnets rettigheder og behov frem for forældrenes, bl.a. jf. barnets lov. Samtidig ses indikationer på, at forældre i stigende grad ikke altid er enige i anbringelsen af deres barn, idet antallet af tvangsanbringelser har været svagt stigende (Ankestyrelsen, 2020; se også Bengtsson & Karmsteen, 2021).

Af hensyn til barnets bedste kan børn og unge-udvalget i den pågældende kommune træffe afgørelse om tvangsmæssige foranstaltninger i form af overvåget samvær, afbrudt samvær, anonymisering af opholdssted og kontrol af brev-, mail- eller telefonkontakt. En afgørelse om, at samværet skal foregå mindre end én gang om måneden, sidestilles med en afbrydelse af forbindelsen mellem barn og forældre og skal derfor afgøres af børn og unge-udvalget (Ankestyrelsen, 2020).

2.2 Samvær i forskellige former for anbringelser

Umiddelbart er spørgsmål om samvær noget, der hyppigere undersøges og diskuteres i litteraturen omkring anbringelser i *plejefamilier*, som også udgør den største andel af anbringelser i Danmark. Spørgsmål om samvær i relation til plejefamilieanbringelser kan være prækære, fordi barnet anbringes i en ny familie med potentielt set nye forælderroller for barnet. Ved anbringelse, særligt i plejefamilie, kan barnets forældre føle sig overflødiggjort i deres forælderrolle eller have svært ved at finde en rolle som 'forælder-på-afstand', hvilket kan frembringe stærke følelser. Samtidig udfordres samværet, når barnet er i plejefamilie, og samværet potentielt set foregår inden for rammerne af denne plejefami-

lie. Plejefamilien har ofte selv hjemmeboende biologiske børn eller andre samtidige plejebørn, der skal tages hensyn til, og for hvem samvær i hjemmet mellem udefrakommende voksne og barnet i pleje eventuelt kan opleves utrygt eller forstyrrende. På døgninstitutioner eller opholdssteder er der fx ikke en anden familie, der skal tages hensyn til, men derimod professionelle omsorgsgivere, der arbejder ind i anbringelsen som en jobfunktion uden for eget hjem. Uanset anbringelsessted kan samvær følelsesmæssigt være svært for både barn og forældre.

Når børn institutionsanbringes, er det oftere, når de er ældre og i forbindelse med barnets egne udfordringer (Lausten & Andreasen, 2022), hvilket kan have betydning for samværets form og hyppighed. En nyere dansk undersøgelse blandt børn og unge på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder (Bryderup & Johansen, 2022) peger på, at 82 % af børn og unge anbragt i familiepleje har samvær med deres mor, mens det samme gælder for 88 % af børn og unge på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder. Hvad angår samvær med deres far viser undersøgelsen, at 57 % af børn og unge i familieplejer har samvær med deres far, mens det samme gælder for 64 % på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder. Børn og unge på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder overnatter desuden hyppigere hos deres forældre, idet 57 % overnatter mindst en gang om måneden hos sin mor og 49 % hos deres far, mens tilsvarende andele blandt børn i plejefamilier er hhv. 39 % og 31 %, som overnatter mindst en gang månedligt hos hhv. deres mor eller far.

Samvær kan, uanset anbringelsesform, og uanset hvor samværet foregår, være udfordret af, at andre end barnets forældre definerer regler og rammer omkring barnet, og kan medføre en følelse af afmagt hos forældrene (se fx Moldestad & Skilbred, 2009, Bengtsson & Karmsteen, 2021)³.

2.3 Følelsesmæssige dilemmaer

Ved anbringelsen har barnet oftest et tilhørsforhold til egen familie, hvorimod tilknytningen til plejeforældre eller andre nye omsorgspersoner omkring barnet først skal opbygges og udvikles som et led i anbringelsen. Med tiden vil nogle børn i anbringelser opleve, hvordan tilknytningen bliver stærkere til voksne på

³ Institut for Menneskerettigheder har udarbejdet en rapport (Jacobsen et al., 2023), hvori forfatterne belyser 'tvangsadoption i et menneskeretligt perspektiv'. Rapporten rummer væsentlige pointer og nuancer i relation til adskillelse af barn og forældre, og peger bl.a. på, hvordan permanent adskillelse kan medføre, at barnet mister en del af sin identitet, tilknytning og kendskab til sit ophav (p. 8). Rapporten påpeger, at mindre indgribende alternativer til tvangsadoption og til afskæring af kontakten mellem barn og egen familie bør overvejes grundigere, end praksis aktuelt afspejler. Over de seneste godt fem år er der set en markant stigning i omfanget af tvangsadoptioner (p. 75).

anbringelsesstedet, som i bedste fald kan udfylde en omsorgsmæssig rolle, der har været savnet i barnets hjem.

Barnet kan opleve en form for splittelse og loyalitetskonflikt i sit delte tilhørsforhold (se fx Rasmussen, Hestbæk & Røgeskov, 2020:24; Nesmith, 2013:238). Det kan være følelsesmæssigt belastende for barnet at skulle forholde sig både til samvær med forældre og savnet af forældrene imellem samvær. Samtidig kan barnet opleve sig presset af forventninger fra både anbringelsessted og forældre i forhold til at indgå i samvær. Det at tilhøre to familier under opvæksten kan også være en rigdom og en ekstra ressource og give barnet mulighed for trivsel og positiv udvikling, særligt hvis barnets tilhørsforhold til egen familie og omsorgspersoner i anbringelsen kan fungere uden (for store) konflikter (Wegler & Warming, 1996; Nesmith, 2013; Ruiz-Romero et al., 2022).

Barnets forældre er ofte barnets 'livsvidner' – dem, som sikrer barnet en livsbiografisk forståelse og er der, når barnet fx engang skal giftes eller selv bliver forælder (se fx Moldestad & Skilbred, 2009). Det kan være værdifuldt at bevare en god relation igennem anbringelsen, på trods af at der ofte vil være udfordringer i barnets familie, som har ført til anbringelsen. I en videnskabelig artikel, der udfolder narrativer hos unge tidligere anbragte, illustrerer forfatterne, hvordan skrøbelige tilhørsforhold til familie, venner og steder fylder følelsesmæssigt på vejen ind i voksenlivet for de unge (Bengtsson & Mølholt, 2018). Artiklens bidrag kan understøtte vigtigheden af, at børn og unge i anbringelser støttes i at bevare gode relationer til egen familie. Forskning viser samtidig, at forældre oftest gerne vil udgøre en vigtig relation i barnets liv (se fx Bengtsson & Karmsteen, 2021). Bengtsson og Karmsteen viser i deres artikel, baseret på dybdegående interview med 22 forældre, som har et barn anbragt mod forældrenes vilje, at forældrene ønsker anerkendelse af deres forældreskab og af deres kærlighed til barnet (Bengtsson & Karmsteen, 2021).

2.4 Udvikling på anbringelsesområdet

Blandt fagprofessionelle på anbringelsesområdet opleves nogle steder en tendens til, at børnenes behov er blevet mere komplekse end tidligere (Bengtsson et al., 2021), ikke mindst blandt børn der anbringes i plejefamilier. Der findes dog ingen entydige belæg for, at kompleksiteten i udfordringer hos børn, der anbringes, er blevet større. Oplevelsen af øget kompleksitet hos børnene kan eventuelt skyldes, at flere børn og unge i dag udredes med diagnoser og forskellige udfordringer; dette gælder generelt set blandt børn og unge og ikke kun blandt de børn og unge, som anbringes, at børnene hyppigere beskrives med diagnoser. Samtidig gives i dag forebyggende foranstaltninger over længere tid i hjemmet i mere udbredt grad end tidligere (Social- og Indenrigsministeriet, 2019:69), hvilket kan ses som en indikation på, at flere forhold i hjemmet i dag

afprøves forud for en anbringelse. Endelig anbringes flere børn i dag i plejefamilier frem for på døgninstitutioner eller opholdshjem for at skabe mere familiære og omsorgsfulde rammer for børnene og de unge. Tendensen med flere familieplejeanbringelser kan antages at betyde større (behandlingsmæssige) udfordringer hos børnene, som anbringes i plejefamilier.

Relationerne i den biologiske familie, hvorfra et barn anbringes, kan være stærkt belastede, og forholdene i hjemmet kan have været meget vanskelige over længere tid, hvilket antageligt også vil have en afsmittende effekt på samværet mellem barn og familie. Det stiller store krav til plejefamilier, som i dag må besidde særlige kompetencer for at kunne agere plejefamilier (Luckow et al., 2021; Bengtsson et al., 2021). Samtidig kan man også tale om, at der er sket en øget professionalisering af området, som viser sig i praksis ved et styrket fokus på godkendelse og tilsyn med plejefamilierne.

Samlet set bliver professionaliseringen af plejefamilieopgaven, af mange både fagprofessionelle og plejefamilier (Bengtsson et al., 2021) set som positiv, herunder også det faktum, at familier i dag skal leve op til flere krav for at blive godkendt som plejefamilie. Rollen som professionel omsorgsgiver og samtidig privat familieperson kan være vanskelig at leve op til. Udviklingen omkring øget professionalisering og oplevelsen af, at flere børn har særligt komplekse behov, samtidig med at plejefamilien er den foretrukne anbringelsesform, har ført til, at kommunerne oplever en stigende efterspørgsel på særligt erfarne plejefamilier med såkaldte forstærkede og specialiserede godkendelser⁴. En efterspørgsel, som flere kommuner erfarer, at der er udfordringer med at imødekomme.

Hensigten om at finde det bedste match mellem barn og plejefamilie kan være vanskelig at efterleve i alle tilfælde. I langt de fleste situationer vil det være bedst for barnet og barnets familie, at anbringelsen sker i nærområdet, så barnet lettere kan bevare relationen til sin familie. Denne prioritering af nærområdet indkredser søgeområdet for relevante plejefamilier og begrænser derfor i nogle situationer mulighederne for at finde et godt match (Bengtsson et al., 2021). Udfaldet kan enten være, at anbringelsen sker geografisk længere væk fra familien eller i en plejefamilie, som umiddelbart ikke lever op til behov hos eller ønsker fra barnet eller barnets forældre, men med tæt støttet opstartsindsats vurderes at kunne udvikle sig sammen til et godt match for barnet og familien. En-

⁴ Siden 1. juli 2019 godkender Socialtilsynet plejefamilier inden for tre typologier: 'almene', 'forstærkede' og 'specialiserede' plejefamilietyper. Typologierne erstatter de tidligere niveauer (lav, middel, høj og højeste), som var baseret på, hvilken belastningsgrad hos børnene plejefamilierne var kvalificerede til at varetage. I dag er typen 'almene plejefamilier' godkendt til det, som tidligere dækkede over lav og middel belastningsgrad, mens typen 'forstærkede plejefamilier' har erstattet 'høj belastning', og typen 'specialiserede plejefamilier' har erstattet 'højeste belastning'. Geografisk set er der betydelige forskelle i antallet af plejefamilier, der er godkendt som hhv. almen, forstærket og specialiseret familiepleje, og der udtrykkes generelt en mangel på særligt specialiserede plejefamilier (Bengtsson et al., 2021).

delig kan manglen på særlige typer af plejefamilier også bevirke, at nogle kommuner lidt hyppigere end andre vælger at anbringe på døgninstitution eller socialpædagogisk opholdshjem, såfremt disse institutioner haves i nærområdet.

3 Rammer og forudsætninger for gode samvær

Et centralt undersøgelsesspørgsmål i denne vidensindsamling har været, hvilke rammer og forudsætninger der skaber 'gode samvær'. Hvad skal der til for, at samvær lykkes godt og er til gavn for barnet på kort og lang sigt? Hvilke rammer og forudsætninger understøtter 'gode samvær' i betydningen samvær, som er til gavn og glæde for både barnet og forældrene – og således også indirekte for anbringelsessted og for fagprofessionelle, som alle deler en interesse i barnets trivsel?

I dette kapitel beskriver vi uddrag fra litteratur, som kommer omkring eksempler på forhold og rammer, der er afgørende for, om samvær vurderes positivt af de pågældende parter. Gennemgangen af pointer fra litteraturen præsenteres i hver sit afsnit under hhv. barnets, forældrenes, anbringelsesstedets og de fagprofessionelles perspektiver, og under gennemgangen af parternes forskellige perspektiver på det gode samvær forekommer yderligere undertemaer, som fremgår af litteraturgennemgangen.

Vi har hverken søgt eller fundet litteratur, som be- eller afkræfter spørgsmålet, om kontakt på sociale medier influerer på samværet mellem barnet og forældre. Enkelte steder i den fremsøgte litteratur omtales det, særligt i relation til større børn eller unge, at de fx har løbende kontakt med forældre på sociale medier, men ikke, om det understøtter gode samvær, eller omvendt udfordrer samværet. Interessant er det endvidere, at nogle undersøgelser peger på, at fagpersoner og anbringelsessteder ofte ikke ved, om barnet i anbringelse har kontakt med forældre på sociale medier (se fx Stang et al., 2023:116). Hverken i dette eller efterfølgende kapitler vil kontakt på sociale medier, og hvorledes sociale medier eventuelt har betydning for samvær, blive belyst.

3.1 Barnets perspektiv på det gode samvær

Det gode samvær, set fra barnets perspektiv, karakteriseres for eksempel i litteraturen som samvær, hvor der observeres en gensidig respekt for 'tur-tagning' i interaktionen, hvor samtaleemner og aktiviteter har interesse for barnet og aldersmæssigt er tilpasset barnet (Ruiz-Romero et al., 2022:3). Det gode samvær defineres også ud fra, om hyppighed, varighed, form og lokation er afstemt og passende i forhold til barnets egne ønsker, som den følgende gennemgang kommer omkring. Af de undersøgelser, som afdækker børns egne perspektiver på samvær, og hvad der definerer gode samvær, fremgår flere

forskellige forhold på tværs af forskellige studier. Det handler bl.a. om følgende, som er væsentlige for godt samvær:

- Når barnet forberedes, informeres og inddrages i beslutninger
- Når hyppighed, varighed, form, aktiviteter og tilsyn/støtte tilpasses barnets ønsker
- Når forældre er rare og gør det trygt og positivt
- Lokation kan være betydningsfuld.

3.1.1 Inddragelse gavner samvær

”Det handler om os” er navnet på en norsk undersøgelse blandt 100 børn og unge mellem 7-18 år, som er anbragt uden for hjemmet i 21 forskellige kommuner. Undersøgelsen belyser børnenes perspektiver på samvær (Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskapssenter, 2021). Et helt overordnet budskab er, at børnene har brug for at have indflydelse på samvær. Børn har vidt forskellige ønsker i forhold til samvær, og hvordan det skal foregå, og rapporten udfordrer bl.a. det faktum, at det *fagprofessionelle* mål for samvær næsten altid defineres ud fra ideen om, at ’barnet skal bevare relationen med forældrene med henblik på at muliggøre hjemgivelse’, fordi børn sjældent selv har et sådant mål. Børn har mange forskellige mål, ønsker og erfaringer, hvad angår samvær, og tilkendegiver tydeligt i denne rapport, at barnets stemme må inddrages i beslutninger omkring samvær, såfremt samvær skal være et gode for barnet. Samme pointe fremgår af en anden norsk rapport (Stang et al., 2023), som på baggrund af interview med børn fremhæver, at børn ønsker fleksibel organisering af samværet og ønsker, at samværet følger barnets initiativ og interesse, hvilket vil give barnet mere tryghed i samværet.

Af Lausten & Andreasens (2022) trivselsundersøgelse blandt anbragte 15-17-årige i Danmark fremgår det, at to ud af tre i undersøgelsen (67 %) oplever, at de næsten altid selv bestemmer, *hvornår* de ser deres forældre. Blandt de resterende angiver godt hver femte (22 %), at de nogle gange selv bestemmer, mens relativt få (11 %) angiver, at de næsten aldrig selv bestemmer, hvornår de har samvær med deres forældre. Af en norsk rapport om samvær (Stang et al., 2023) fremgår det, at der er stor forskel på tværs af aldersgrupper i forhold til, hvor meget indflydelse barnet har på beslutninger omkring samvær, både hvad angår omfang og aktiviteter. I praksis opleves det ofte, at det er udfordrende at inddrage de yngste børn i beslutninger, mens de lidt ældre børn og unge lettere får indflydelse.

Ankestyrelsens undersøgelse ”Hvordan familie og netværk bliver inddraget i børnesager” (Ankestyrelsen, 2013) belyste, på baggrund af 9 interviews med anbragte børn i alderen 10-14 år, hvordan samværet fungerer set fra barnets

perspektiv. Fortællingerne fra børnene viser, at en tillidsfuld relation til myndighedssocialrådgiveren har stor betydning for, om børnene oplever at blive inddraget i beslutninger omkring samvær med deres forældre (Ankestyrelsen, 2013:6). Flere af børnene har haft skiftende myndighedssocialrådgivere, og de beskriver, at det kan være hårdt at starte forfra hver gang (Ankestyrelsen, 2013:69). Også internationale studier viser, at inddragelse af børnene selv omkring beslutninger er vigtige, herunder også at inddragelsen sker løbende, således at beslutninger og aftaler jævnlige revurderes og tilpasses (se fx Larkins et al., 2015:303).

Flere af de i alt 19 børn, som indgår i en svensk interviewundersøgelse med 10-17-årige børn i anbringelser (Bergman & Sandahl, 2020), fortæller, at de glæder sig til at blive 18 år, hvor de selv kan bestemme, hvornår og hvor meget de ser forældrene. De glæder sig også til, at der ikke længere er andre, der bestemmer, hvordan de skal prioritere i deres liv (Bergman & Sandahl, 2020:30). De børn, som har positive oplevelser med inddragelse, beskriver, at de er blevet lyttet til, at de voksne har taget hensyn til dem og set barnets behov og forsøgt at agere herefter. Et barn, som har oplevet, at hendes synspunkter er blevet respekteret, mener, at det er vigtigt, at socialrådgiveren, som har beslutningsret i forhold til samvær, lærer barnet at kende. Nogle børn har en oplevelse af, at socialforvaltningen har en regel om, at barnet skal være sammen med sine forældre så meget som muligt, og at barnet har pligt til at tage hensyn til og se forældrene (Bergman & Sandahl, 2020:48). Også i den norske undersøgelse blandt 100 anbragte børn og unge tilkendes gives samme pointe, som bl.a. kommer til udtryk i følgende citat: *'De sier: "Vi bestemmer, du er barn og kan bestemme, når du er 16 år". Jeg bliver frustrert over at de ikke skjønner at jeg faktisk vet en god del ting selvom jeg 13 år'* (Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskaps-senter, 2021:17)⁵.

3.1.2 Tilpassede aktiviteter og støtte giver gode samvær

Flere børn giver udtryk for, at formen på samvær og aktivitet under samvær kan være vigtige parametre. Børns udsagn illustrerer, at det fx gavner samværet, når der på forhånd er planlagt konkrete aktiviteter, som børnene kan lave sammen med deres forældre (Ankestyrelsen, 2013:58; Bergman & Sandahl, 2020; Stang et al., 2023). Det er fælles for børn, på tværs af alle forskellige studier, at

⁵ Med reformen Børnene Først og den nye Barnets Lov, som er sat til at træde i kraft i Danmark i 2024, tillægges barnet flere processuelle rettigheder. Barnet får mulighed for at spille en mere aktiv rolle i egen sag, og loven lægger bl.a. op til, at børn og unge i anbringelser får ret til at fravælge samvær med forældre i en periode og til at vælge, at samvær alene skal finde sted, såfremt samværet er støttet. Et presserende spørgsmål i denne sammenhæng bliver, hvordan Barnets Lov implementeres og det sikres, hvordan siger barnet fra, hvad skal fagpersoner lytte efter og spørge til, og hvordan får man talt med børn på en respektfuld måde, hvor man passer på dem og samtidig støtter dem i at turde være ærlige og udtrykke egne behov? Sådanne spørgsmål vil med lovens ikrafttrædelse være relevante at følge svarene på.

det er vigtigt for dem, at de selv har lov til at sige til og fra i hver enkelt samværssituation. For eksempel ved at blive hentet af sin plejeforælder før den aftalte tid, hvis det er barnets ønske (Ankestyrelsen, 2013: 58; se også Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskapscenter, 2021).

Det er også vigtigt for barnet at have indflydelse på, hvorvidt og hvordan samværet er støttet og foregår med deltagelse af andre. I den førnævnte svenske interviewundersøgelse (Bergman & Sandahl, 2020) rummer børnenes fortællinger eksempler på forskellige former for støtte, som gives i forbindelse med samvær. Det kan være en støtteperson i et overvåget samvær, samtalestøtte til barnet for at håndtere oplevelser og forstå sine egne tanker og reaktioner, økonomisk støtte for at fjerne økonomiske barrierer eller hjælp til transport for at fjerne logistiske forhindringer (Bergman & Sandahl, 2020:55). I den norske undersøgelse blandt 100 anbragte børn og unge gives eksempler på, hvordan nogle børn foretrækker deltagelse fra en fagperson under samværet: *'Hun minner mamma på a huske samværet, og det bliver koseligere når hun fra barnetvernet er med'* (Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskapscenter, 2021:13), mens andre børn *'... ikke vil ha en voksen fra barnetvernet på samvær... (...) i prater lettere sammen når det ikke er noen andre der'* (Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskapscenter, 2021:13). Individuel og løbende tilpasning af samvær er væsentligt for børn, som oplever vidt forskellige behov for varighed af samværet (Bergman & Sandahl, 2020:29; se også Stang et al., 2023) og forskellige behov hvad angår form og støttebehov, som kan ændre sig over tid og dermed løbende må tilpasses i samspil med barnet (Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskapscenter, 2021).

3.1.3 Tryghed og god stemning

Børneinterviewene fra både Ankestyrelsens undersøgelse (2013) og Bergman & Sandahls undersøgelse (2020) viser, at mange af de interviewede børn beskriver, at samværet bliver både bedre, og at de føler sig mere trygge i samværet, når samværet er overvåget. Børnene tilkendegiver ofte at være klar over, hvorfor de ikke kan være alene med deres forældre og beskriver bl.a., at tredjeparten passer på, holder øje med, at forælderen ikke lyver, at forælderen ikke blander barnet ind i ting, forælderen ikke skal, siger stop til forældrene og kan hjælpe med at sætte aktiviteter i gang (Ankestyrelsen, 2013:59; Bergman & Sandahl, 2020:39).

I den svenske interviewundersøgelse med 10-17-årige børn i anbringelser (Bergman & Sandahl, 2020) anvendes en tidslinjemetode med børnene, som viser 'toppe og dale' i børnenes oplevelser af samvær, dvs. gode og dårlige samværssituationer. Af tidslinjerne fremgår det, at toppene i samværssituationer opnås, når barnets forælder har haft en god periode i sit liv, forælderen er kommet ud af et misbrug, forælderen har haft et arbejde, relationen mellem forælder

og barn har været god i den periode, barnet har fået kontakt med en søskende, der er opbakning til samværet, og når der er en god relation mellem forældre og plejeforældre.

Et New Zealandsk review samler op på, hvilke faktorer der har betydning for samvær, og peger på, at det gode samvær set fra børnenes perspektiv ofte handler om, hvordan deres forældres tidligere og nuværende adfærd over for børnene udspiller sig (Atwool, 2013:196). Samtidig har det betydning, hvilken mening børnene tilskriver forældrenes adfærd, dvs. hvordan børnene opfatter forældrenes tilgang til børnene, og hvad der ligger til grund for og er på spil i deres adskillelse som familie (Atwool, 2013:196).

3.1.4 Lokation for samværet

Mens nogle børn udtrykker, at de foretrækker samvær hjemme hos forældrene, fordi de her kan få mere alenetid med forældrene, end det er tilfældet ved samvær i plejefamilien, udtrykker andre børn, at det opleves utrygt, ubehageligt og i nogle tilfælde re-traumatiserende at være i hjemmet, fordi børnene blive mindet om tidligere svære oplevelser i hjemmet (Bergman & Sandahl, 2020:35). Nogle børn har positive oplevelser af samvær i socialforvaltningens lokaler, fordi der her tilbydes aktiviteter, fx at tegne og spille spil. Samtidig fortæller større børn i den svenske interviewundersøgelse, at de er "vokset fra" at mødes på socialforvaltningen, fordi rummet er tilpasset yngre børn (Bergman & Sandahl, 2020:36). Nogle af børnene sætter meget pris på at komme på udflugt under samværet, eksempelvis på restaurant, i butikcenter, i en park eller lignende. Andre af børnene fortæller, at det ikke spiller nogen rolle, hvor samværet foregår (Bergman & Sandahl, 2020:37).

Af Bryderup & Johansens (2022:152) repræsentative danske undersøgelse blandt børn og unge på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder fremgår det, at samvær mellem barnet og barnets mor i langt de fleste tilfælde foregår i morens hjem (78 % angiver at have samvær hos deres mor); samtidig angiver godt hver tredje (35 %), at samvær (også) foregår på døgninstitution eller opholdssted, mens 7 % angiver, at samværet foregår hos tredjepart. Der er ikke markante forskelle på angivelser om samværslokation blandt børn på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder, hvad angår omfanget af samvær i morens hjem eller hos tredjepart, hvorimod samvær på institutionen er mere udbredt blandt de børn og unge, som er anbragt på døgninstitution (39 %) sammenlignet med de børn og unge, som er anbragt på socialpædagogisk opholdssted (26 %). Forfatterne sammenholder resultatet af undersøgelsen blandt børn og unge på døgninstitution eller socialpædagogisk opholdssted med andre danske undersøgelser blandt børn og unge i familiepleje, og peger på, at børn og unge på døgninstitution eller socialpædagogisk opholdssted relativt oftere

har samvær med deres mor i morens eget hjem sammenlignet med de familieplejeanbragte børn og unge⁶ (Bryderup & Johansen, 2022:152).

3.2 Forældres perspektiver

Forældre til anbragte børn er ofte i en udsat position. Forældrene er typisk dårligere stillet end andre forældre hvad angår socioøkonomiske og helbredsrelevante forhold (se fx Lausten & Andreasen, 2021). Forældre til anbragte børn har ofte en række forskellige belastningsfaktorer, som giver turbulente tilværelser for familien samlet set. En yderligere belastende faktor opstår for forældrene, når deres barn anbringes uden for hjemmet; en situation, som kan medføre chok, sorg og depression for forældrene, uden at disse svære følelser ifølge forældrene nødvendigvis anerkendes eller tages hånd om (se fx Bengtsson & Karmsteen, 2021). Samtidig er det vigtigt at understrege, at der også kan være forældre, som ikke befinder sig i en egentlig udsat position, men af andre årsager midlertidigt ikke kan varetage omsorgen for barnet.

Forældrenes (ofte) udsathed kommer yderligere til udtryk ved deres afhængighed af andre parter i forhold til beslutninger omkring samvær med barnet. Frygten for at miste kontakten til barnet fylder for mange forældre, som eksempelvis beretter om afmagtsfølelse samt en følelse af at blive skubbet til side og miste indflydelse i forhold til eget barn (se fx Bengtsson & Karmsteen, 2021). I nogle tilfælde påvirker forældres frygt og afmagt afgørende forhold omkring anbringelsen; bl.a. om der er tale om en frivillig eller tvangsmæssig anbringelse af barnet. Eksempelvis fortæller nogle forældre i en nylig undersøgelse om målrettet støtte til forældre med børn i anbringelser (Lausten et al., 2023), at de accepterede en frivillig anbringelse af deres barn ud fra en forventning om, at de på den baggrund kunne få et bedre samarbejde omkring barnet.

På tværs af forskellige undersøgelser kan der peges på følgende forhold, som ifølge forældre har betydning for at skabe rammer for gode samvær:

- Når det 'delte forældreskab' kan accepteres
- Når forældre inddrages i beslutninger
- Forældrene gives information og mulighed for gode rammer.

⁶ Litteraturen belyser ikke, hvorfor børn anbragt på institution oftere har samvær i morens hjem. Men en mulig forklaring kan være, at en del institutionsanbragte børn er anbragt, fordi børnene har nogle svære problemer, mens det ikke nødvendigvis i samme grad er forældrene, som har problemer, hvorfor forældrene måske godt kan have barnet hjemme en weekend, men ikke hele tiden.

3.2.1 Accept af anbringelsen og det 'delte forældreskab'

At samarbejdet mellem forældre og anbringelsessted er afgørende for barnets trivsel og udviklingsbetingelser, er mange forældre (såvel som anbringelsessteder) meget bevidste om (se fx Stang et al., 2023). Undersøgelser peger på, at et nært samarbejde mellem anbringelsessted og forældre ofte viser sammenhæng med hyppigere samvær (García-Martín et al., 2019:175). Ligeledes viser en norsk rapport med bl.a. interviews med forældre, at de gode samvær ofte også er de samvær, hvor forældrene i en eller anden grad har accepteret anbringelsen og samarbejder om barnets behov for ro, tryghed og omsorg (Stang et al., 2023:198ff.).

Bengtsson og Karmsteen (2021) viser i et dansk kvalitativt studie med forældre til børn i anbringelser, at forældrene har brug for at blive anerkendt som barnets forældre, uagtet at barnet er anbragt uden for hjemmet. Ligeledes belyser Collings & Wright (2022) i deres australske, kvalitative studie den kompleksitet, der er i anbragte børns dobbelte tilhørsforhold til to familier og i det delte moderskab mellem mor og en plejemor. Forfatterne beskriver, at håndteringen af disse komplekse familieforhold afhænger af plejemødres åbenhed og sympati over for barnets mor, og tillige i vid udstrækning afhænger af barnets mors accept af anbringelsen (Collings & Wright, 2022:1216-1220). Kompleksiteten i relationerne omkring anbragte børn påvirkes således af, hvor godt barnets to moderfigurer genforhandler deres roller som mor til det anbragte barn. At finde frem til en måde, hvorpå begge nære omsorgspersoner (barnets mor og plejemor) besidder en moderrolle for barnet, er essentielt for deres succesfulde samarbejde omkring samværet (Collings & Wright, 2022:1221).

3.2.2 Inddragelse af forældre

Overordnet er litteraturen sparsom, hvad angår viden om forældres perspektiver på samvær under et barns anbringelse (se bl.a. Rockhill, 2021), og hvad der skaber forudsætninger eller rammer for gode samvær. Et nyere amerikansk studie (Rockhill, 2021) retter dog fokus på spørgsmålet om forældres oplevelser med såkaldte 'familie-team-møder' (family team meetings) under barnets anbringelse. Studiet beskriver forældres oplevede udbytte af månedlige møder omkring barnets anbringelse og samvær under anbringelsen. I alt 17 forældre (heraf 11 mødre og 6 fædre) med mindst et barn i anbringelse gennem mindst seks måneder har tilkendegivet deres erfaringer med at deltage i familie-team-møder under barnets anbringelse⁷. Møderne afholdes mellem forældre, plejeforældre og myndighedspersoner (child welfare and other service providers) og

⁷ Artiklen beskriver desværre ikke, hvor mange måneder de 17 deltagende forældre hver især er i gennemsnit har deltaget i familie-team-møderne, blot at forældrene som minimum har haft barnet anbragt i mindst 6 måneder, og at forældrene i denne periode har deltaget i et større forskningsprojekt om familie-tema-møder. Som ét led i projektet er undersøgt forældrenes perspektiver på og udbytte af møderne.

følger en fast form, hvor forældrene indleder med en status på succeser såvel som udfordringer og støttebehov oplevet under samvær med barnet, hvorefter plejeforældre og myndigheder følger op med deres tilsvarende respektive syn på anbringelsen og samværet mellem forældre og barn. Forud for møderne påminder myndighedssocialrådgiveren forældrene om tid og sted for at påskynde deres deltagelse og opfordrer til, at forældres nærmeste netværk kan deltage sammen med forældrene. De deltagende forældre har på forskellig vis udfordringer med enten hjemløshed, fattigdom, misbrug, psykisk sygdom eller en kombination heraf.

Studiet af forældres perspektiver på oplevelser af og udbytte af familie-team-møder viser overordnet fem væsentlige fund (Rockhill, 2021:373-374):

- Møderne giver forældrene mulighed for at komme til orde i beslutninger omkring deres barn og samværet med barnet. Stort set alle de deltagende forældre tilkendegiver, at de føler sig hørt i teamet, også selvom de ikke altid er enige i de beslutninger, der træffes i teamet.
- Forældrene oplever et positivt udbytte af at modtage feedback og information. Det at have et sted at bringe sine udfordringer ind, giver mulighed for feedback og råd, som forældrene tilkendegiver at have gavn af. Desuden giver information fra de fagprofessionelle om barnets situation og reaktioner på forskellige forhold klarhed og vished.
- Forældrene tilkendegiver desuden taknemmelighed for den støtte og opmuntring, som møderne også giver dem. Det faktum, at tonen på møderne er positiv og anerkendende, betyder meget for forældrene, som værdsætter, at mødet ikke giver dem følelser af 'skyld og skam', men positiv støtte.
- Muligheden for at få kommunikeret med myndighedssocialrådgiveren, som ellers kan være svær for forældrene at få taget kontakt til, vurderes også positivt af forældrene i studiet. Ikke alle har telefon eller sædvanligvis mulighed for at tage kontakt. Flere af forældrene vurderede desuden, at sagsgangene gik hurtigere, fordi punkter kunne klares i forbindelse med møderne.
- Endelig medførte møderne, at myndighedssocialrådgiveren og øvrige parter omkring børnene og deres forældre blev 'holdt ansvarlige' for at handle på aftaler og følge op på de punkter, som møderne kom omkring. Enkelte forældre oplevede dog, at det overvejende var dem selv som forældre, der fik 'opgaver' med sig fra møderne i form af at 'starte afvænnning', 'søge økonomisk rådgivning' mv., mens myndighedssocialrådgiveren ikke selv fik tilsvarende opgaver med sig.

Et fund i studiet er således ikke alene, at inddragelse af forældreperspektiver i samarbejdet omkring samværsplaner opleves positivt af forældrene, men også

at familie-team-møder medfører større transparens for forældre, hvad angår myndighedsbeslutninger og forventninger til forældrene, og hvad der kræves af dem for fx at øge omfanget af samvær eller ændre på rammerne for samvær (Rockhill, 2021:375).

Larkins et al. (2015) har i et engelsk kvalitativt studie tillige peget på, at inddragelse af forældre og samarbejde mellem forældre og socialrådgiver er væsentlige faktorer i forhold til at skabe gode samvær. Studiet giver eksempler på, hvordan tæt dialog mellem socialrådgiver og forældre og opbakning omkring samværet ikke kun gavner forældrene, men også barnet, ved at der opnås et mere trygt samvær (Larkins et al., 2015:306). Når forældrene oplever, at de kan række ud og få råd, vejledning og støtte, hvis samværsituationer bliver komplicerede, frem for at stå med situationer alene, opnås bedre samvær for forældre og barn. Ligeledes viser studiet, hvordan samarbejdet mellem forældre og anbringelsessted er særdeles vigtigt for at skabe gode samvær, hvor forældrene føler sig respekterede og oplever en tillidsfuld relation til anbringelsesstedet. Optimalt set oplever nogle forældre anbringelsesstedet som en 'udvidet familie' for ikke kun deres barn, men også dem selv som forældre, der er velkomne i barnets anbringelseshjem (Larkins et al., 2015:307).

3.2.3 Information og rammer for samværet

García-Martín et al. (2019) har i et spansk kvalitativt studie med 23 forældre til børn i anbringelser afdækket forhold, som ifølge forældrene skaber gode samvær. Af studiet fremgår bl.a., at rammerne for samværet er vigtige, herunder hvor samværet foregår, om lokationen er let tilgængelig for forældrene, og om stedet tilbyder passende faciliteter. For forældrene kan forhold som adgang til alderssvarende legetøj og aktiviteter være afgørende, ligesom det at have mulighed for at bruge udearealer (fx legeplads) vurderes afgørende for, at samværet kan være godt (García-Martín et al., 2019:183).

I et engelsk kvalitativt studie (Larkins et al., 2015) omtales ligeledes, hvordan rammer og lokation for samværet er vigtigt for forældrene. Desuden beskrives forhold som økonomisk støtte til transport i forbindelse med samvær og støtte til samværsaktiviteter, eksempelvis indgange til lokale sportsaktiviteter eller måltider under samvær (Larkins et al., 2015:305). Det at kunne få oplevelser sammen med barnet, kan være værdifuldt for forældrene, og er ikke noget, som forældre i alle tilfælde selv kan finansiere.

I et omfattende kvalitativt studie med forældre, der har overvåget samvær, viser forfatterne (Taplin et al., 2021), hvordan det – set fra et forældreperspektiv – kan være gavnligt, at plejeforældre er til stede sammen med forælderen under samværet. Studiet peger samtidig på, at forældre beskriver, at samværsaftaler hyppigere overholdes, når plejeforældre er involveret i samværet og kan minde

om samværet og medvirke til at planlægge det. Samtidig viser studiet imidlertid også, at samvær med fordel kan afholdes andre steder end i plejefamilien, fx et sted med adgang til fælles aktiviteter (Taplin et al., 2021).

3.3 Anbringelsessteder og fagprofessionelles perspektiver

Vi finder relativt få studier, som beskriver perspektiver på 'gode samvær' set fra fx myndighedssocialrådgivere eller familieplejekonsulenter i kommuner og fagprofessionelle på døgninstitutioner og opholdssteder eller tilsvarende. De studier, som berører spørgsmål om samvær set fra fagprofessionelles perspektiv, omhandler oftere spørgsmål om vedtagelse af samværsaftaler, hyppighed og form på samvær mere end kvalitative vurderinger af, hvornår et samvær er vellykket set fra de forskellige parter synspunkter. Der synes at mangle viden om eller forskningsbaseret formidlet viden om, på hvilket grundlag samvær kan vurderes som hhv. gode eller mindre gode. Få steder i litteraturen beskrives direkte, hvad 'det gode samvær' indebærer. Ofte beskrives samvær som hhv. positivt eller udfordrende på baggrund af barnets reaktioner op til, efter og mellem samvær og eksempelvis på baggrund af parternes ytrede vurderinger af kvalitet og omfang af samvær.

3.3.1 At kunne vurdere 'det gode samvær'

I et spansk observationsstudie (Salas et al., 2021) opstiller forfatterne faktiske parametre for det gode samvær. Studiet følger gennem videoobservationer samvær for 20 børn i anbringelser. Samværene følges gennem tre måneder. Med afsæt i teoretiske tilgange til at forstå børns behov, tilknytningsmønstre og psykologiske udvikling peges på fire faktorer, som vurderes vigtige for at opnå gode samvær: fysiske/biologiske, kognitive/kulturelle, emotionelle/affektive og social deltagelse (Salas et al., 2021:541). Med afsæt i disse behovsmæssige faktorer hos børn for at understøtte positiv udvikling og god tilknytning og relation for barnet peges der på en række konkrete mål for samvær, som må være imødekommet for, at samværet kan defineres som 'godt samvær' (Salas et al., 2021:545):

- **Velkomst og farvel:** Udvide varme, glæde ved gensyn, smile og vise åbent kropssprog, give fysiske kram.
- **Interaktionsform:** Respektfuld og indlevende kommunikation, udveksle ord og fortællinger, lytte og svare positivt på en smilende og imødekommende facon, forsøg på at interagere og eventuelt lege.

- **Anvendelse af forældrestrategier:** Agere hensigtsmæssigt i forholdt til situationen og relationen forældre-barn, på en positiv opmuntrende måde korrigerer adfærd ved at forklare og begrunde, bede om ting på en passende måde.
- **Konkrete aktiviteter:** Fokuserer på den fælles leg eller aktivitet, guide og give forslag på en alderssvarende og positiv måde, respektere turtagning, hjælpe barnet og acceptere hjælp fra barnet, vise interesse og humor.
- **Samtaleemner:** Det, som har interesse for barnet, herunder fritid, sport, skole, venner; flytte samtaler fra kritik af andre voksne omkring barnet.
- **Gaver eller snacks:** Passende for aldersniveauet og ting, som kan gavne samværet.

I vid udstrækning understøtter disse teoretisk udvundne faktorer de forhold, som børnene selv peger på, jf. gennemgangen ovenfor, der har betydning for deres oplevelse af gode samvær.

I en norsk bog (Engelien, Kvello & Vestvik, 2023), som samler viden til praksis omkring samvær, peges der på en del af de samme faktorer som afgørende for at kunne vurdere samværet. Det handler om adfærd hos både barn og forældre og om konkrete aktiviteter; bl.a. i bogens kapitel om samværskvalitet peges der på, at samvær kan skabe kontinuitet i form af en relation, som kontinuerligt følger barnet gennem livet (Engelien, Kvello & Vestvik, 2023:139). Derudover opstiller bogen en række observationsparametre, som forfatterne vurderer er relevante for fagprofessionelle at kigge efter i forbindelse med samvær for at kunne vurdere samværets kvalitet. Det drejer sig om a) *fysiologiske faktorer* såsom søvn, spisning, opkast/tisse/afføring, rysten/sved/skælven, ansigtsudtryk/kropssprog, regression i alder, b) *følelsesmæssige udtryk* såsom glædesudtryk, irritation, tristhed/ gråd, frygt/bekymring, selvskade, stress, og c) om *barnets brug af omsorgspersoner* i forhold til at søge kontakt, trøst, hjælp mv. samt barnets mening om samværet. Parametrene bør vurderes i ugen før samvær, umiddelbart efter samvær (inden for 2 timer), resten af dagen efter samvær, dagen efter samværet samt i tiden frem til næste samvær (Engelien, Kvello & Vestvik, 2023:201). Samtidig indeholder bogen en vejledning til, hvordan fagpersoner kan kigge efter barnets tilknytningsmønster ved samvær, herunder om der er tale om en hhv. tryk, undvigende, ambivalent eller desorganiseret tilknytning (Engelien, Kvello & Vestvik, 2023:76-85). Således peger bogens forfattere implicit på faktorer, der må være til stede, førend samvær kan betragtes som 'godt' eller 'vellykket', herunder barnets tilknytning til forældrene.

3.3.2 Anbringelsesstedets opbakning til samvær er vigtig

Anbringelsesstedet har relativt stor betydning i forhold til kontakten med forældrene. Den norske bog om samvær peger bl.a. på, at samvær er betinget af anbringelsesstedets reaktioner på og opbakning til samværet (Engelien, Kvello & Vestvik, 2023). Ligeledes fremgår det af en norsk rapport baseret på interview og spørgeskemadata med både plejeforældre og forældre til børn i anbringelser, at anbringelsesstedets opbakning til og håndtering af samværet er vigtig (Stang et al., 2023). Af en større dansk survey-undersøgelse fra 2020 (Lausten & Andreasen, 2022⁸) fremgår det, at knap halvdelen af de unge (47 %) tilkendegiver at anbringelsesstedet i høj grad hjælper dem med at holde kontakt til forældre, 29 % svarer i nogen grad, mens 15 og 9 % hhv. ikke oplever eller ikke helt ved, om anbringelsesstedet hjælper med at holde kontakten til forældrene. Her kan forhold som barnets lyst til eller udbytte af kontakten selvsagt spille ind på den støtte, der gives fra anbringelsesstedet.

I en nyere kvalitativ undersøgelse (Bengtsson et al., 2021) udtrykker de 28 medvirkende plejeforældre generelt opbakning omkring samvær og fortæller, hvordan de arbejder med at understøtte børnenes kontakt til og relationer med egen familie. Flere plejeforældre beretter om godt og konstruktivt samarbejde med barnets forældre. En plejemor fortæller, hvordan hun oplever, at barnets mor har fået det meget bedre, fordi plejefamilien og forældrene samarbejder om barnet. Plejemoren i undersøgelsen uddyber, at barnets mor startede med ikke at ville have sin dreng anbragt. Hun klagede og søgte om at få ham hjem. Men på grund af deres gode samarbejde er morens holdning nu, ifølge plejeforælderen i undersøgelsen, ændret til: *'Jeg skal ikke have ham hjem, alt det I har gjort for ham, det gør, at jeg nyder meget mere, når jeg ser ham – det er ikke så anstrengende, vi skændes ikke så meget mere'* (Bengtsson et al., 2021:69). Undersøgelsen peger på, at noget samarbejde omkring samvær mellem anbringelsessted og barnets familie kan fungere som for 'et lykkeligt skilsmissebarn', hvor parterne informerer og inddrager hinanden så meget som muligt i forhold, der vedrører barnet.

3.3.3 Samarbejdet med forældre kan give nye perspektiver

Af samme kvalitative undersøgelse (Bengtsson et al., 2021) fremgår eksempler på, hvordan plejeforældre oplever positive erfaringer med at opnå indblik i andre former for tilværelser ved at lære barnets familie at kende. Flere plejeforældre fortæller om erfaringer med at have opbygget venskabslignende eller familielignende relationer til barnets forældre, som eksempelvis inviteres til højtider

⁸ Data i Lausten & Andreasen (2022) er indsamlet i 2020.

og fødselsdage. Det giver plejeforældrene indblik i og kendskab til mennesker, de ikke ellers havde haft en relation til.

Samtidig fortæller flere plejeforældre om glæden ved at se forældrene blive lettede og rørte over deres barns voksende trivsel (Bengtsson et al., 2021:69). Fuentes et al. (2019) undersøger i et spansk kvalitativt studie med plejeforældre og socialrådgivere, hvilke perspektiver de fagprofessionelle parter har på, hvad der får samværet mellem anbragte børn og deres forældre til at fungere. Både plejeforældre og socialarbejdere tilkendegiver, at børn, plejeforældre og forældre må have tilstrækkelig information, forberedelse og støtte til samværet for at skabe de bedste rammer og fælles samarbejde om samværet (Fuentes et al., 2019). Det kvalitative studie går også i dybden med betydningen af samvær for barnets trivsel, hvilket vil blive uddybet i kapitel 5.

3.4 Når rammen er barnets slægt

Samvær under slægtspleje udgør en særlig ramme, som giver andre forudsætninger for samværet og kan rumme både hensigtsmæssige og uhensigtsmæssige betingelser for samvær⁹. Vidensindsamlingen afspejler, hvordan der over årene er kommet relativt stort fokus på slægtsanbringelser internationalt set og deraf også en del litteratur, som belyser samvær under slægtsanbringelser. Slægtspleje anvendes mere udbredt i dag i mange vestlige lande, bl.a. Norge, Australien og New Zealand, mens der i Danmark ikke ses væsentligt øgede andele slægtsplejeanbringelser over de senere år (Rasmussen & Jæger, 2021). Slægts- og netværksanbringelser i Danmark er kun steget fra at udgøre omkring 5 % af alle anbringelser i 2004 til 7,5 % i 2018, mens det tilsvarende gælder i Norge, at slægtsanbringelser udgør 27 % af alle anbringelser, i Sverige omkring 15-20 %, og i både Australien og New Zealand anbringes i dag ca. halvdelen af alle børn i plejefamilier inden for slægts- eller netværket til barnet (Rasmussen & Jæger, 2021:202).

I dette afsnit har vi samlet pointer fra litteraturen om samvær under slægtsanbringelser – pointer, som beskriver, hvordan slægtsanbringelser kan udgøre en særligt fordelagtig ramme, hvad angår opretholdelse af samvær under anbringelse. Pointerne, som her beskrives, går på tværs af perspektiver hos hhv. barnet, forældrene og slægtsplejefamilien. Udfordringer og konflikter, som også kan være forbundet med samvær under slægtsanbringelser, beskrives i det efterfølgende kapitel om konflikter og udfordringer under samvær.

⁹ Slægtspleje kan omfatte anbringelse hos bedsteforældre, forældres søskende eller hos nære voksne, som ikke er barnets familie, men fx en lærer, en familieven, en myndighedsperson mv. (se fx Kiraly & Humphreys, 2013a:319). I Danmark bruges også ofte betegnelsen netværksanbringelse om slægtspleje.

Et litteraturreview om samvær mellem forældre og børn i slægtspleje (Kiraly & Humphreys, 2013b) beskriver, hvordan slægtsplejeformen kan understøtte en stærk relation mellem barn og forældre samt øvrige familie i det hele taget. Under de rette og optimale omstændigheder kan samværet forekomme mere naturligt for barnet såvel som for forældrene, opstå mere spontant og mindre formaliseret, ligesom hele anbringelsen i sin optimale form kan opleves mere 'normal' og familiær for barnet, fx hvis barnet er i slægtspleje hos bedsteforældre, hvor en forælder også tit kommer forbi og deltager i det familiære liv. Samme pointe fremhæves i Skoglund & Thørnblads interviewstudie (2021:12) med tidligere slægtskabsanbragte unge, som beskriver, hvordan forældre ofte var til stede ved familiemiddage eller lignende anledninger. Også i et norsk longitudinelt, kvalitativt studie med unge, som er vokset op i slægtspleje (Skoglund, Thørnblad & Holtan, 2019), viser forfatterne, hvordan unge, som har boet i slægtspleje, kan opleve at have mere flydende familierelationer. Eksempelvis i nævnte tilfælde, hvor barnets mor kommer og bor sammen med barnet og bedsteforældrene i perioder, og hvor både slægtsplejemor og barnets mor begge opleves at have en 'mor-rolle' for barnet, men på hver sin måde. Som en ung fyr beskriver: "Min moster er min mor, fordi hun har passet mig hele mit liv; min biologiske mor er også min mor, fordi hun har født mig og er i mit liv i dag" (Skoglund, Thørnblad & Holtan, 2019:953).

Barnet i slægtspleje har sommetider lettere ved at bevare tættere relationer til ikke kun forældre, men også øvrige familiemedlemmer i det hele taget, ved at være anbragt inden for en del af familien (Kiraly & Humphreys, 2013b). Der er også nogle studier, som peger på, at børn i slægtspleje hyppigere end børn i andre former for anbringelse bevarer en kontakt til forældrene (Kiraly & Humphreys, 2013b:367). Som ved øvrige anbringelsesformer er kontakten oftere med barnets mor end med barnets far, særligt hvis slægtsanbringelsen forekommer på morens side, hvilket oftest er tilfældet (Gibson et al., 2020). Gibson har via et interviewstudie med 25 fædre til børn i slægtsanbringelser undersøgt, hvad der fremmer og hæmmer fædres involvering i barnets liv. Forklaringer på graden af involvering centrerer sig om tre temaer, som er 1) fædrenes relation til barnet, 2) fædrenes relation til plejeforældrene samt 3) fædrenes tro på sig selv (Gibson et al., 2020:3).

Kiraly og Humphreys, som stod bag tidligere nævnte review, har gennemført en større undersøgelse omkring slægtspleje som anbringelsesform og herunder belyst spørgsmål om samvær bl.a. fra et forældreperspektiv (Kiraly & Humphreys, 2015). Gennem 20 dybdegående interview viser forfatterne, hvordan nogle forældre ikke oplever barnets anbringelse i slægten som egentlig 'out-of-home-care', fordi anbringelsen opleves meget familiær og med tæt løbende kontakt til barnet. Flere forældre peger i studiet på den værdi, det har for dem som forældre, at barnet er anbragt i 'egen familie' og bevarer tæt kontakt til bl.a. bedsteforældre og øvrige familiemedlemmer inkl. dem selv som forældre (Kiraly & Humphreys, 2015:109).

3.5 Opsummering af rammer og forudsætninger for gode samvær

- Forberedelse og information er afgørende

En forudsætning for at skabe rammerne for det gode samvær indbefatter, at både barn, forældre og anbringelsessted er forberedt, informeret om hinandens situationer og inddraget i beslutninger om samværs hyppighed, lokalitet og form. Inddragelse af og afstemning med parterne må foretages løbende.

- Samarbejdet om omsorgen for barnet

Væsentligt for det gode samvær er ligeledes, at særligt anbringelsessted og forældre samarbejder om den delte omsorgsrolle for barnet, men også myndigheden og barnet/den unge selv må indgå i samarbejdet. Et samarbejde, som eventuelt kan etableres gennem fælles koordinerede møder, hvor parterne kommer til orde og opnår gensidig kendskab til hinandens situationer og perspektiver og kan arbejde efter samme mål med samværerne.

- Tryghed i samvær

Det gode samvær handler for barnet også om, at det oplever tryghed og en positiv stemning ved, at samtaleemner og aktiviteter er tilpasset aldersmæssigt og interesse-mæssigt for barnet. Det har betydning for barnet, at samværet foregår under rammer, som så vidt muligt er naturlige for barnet og "lader barnet være barn", eksempelvis ved at barnet har mulighed for at lege eller lave noget sammen med sine forældre.

- Samværs-kvalitet kan følges gennem adskillige faktorer

Vigtige faktorer for at vurdere samværs-kvaliteten omhandler fysiske faktorer som fx fysisk nærhed, kropssprog og kropslige reaktioner i forbindelse med samvær, samt kognitive og emotionelle faktorer, som fx interaktionsformer, måder at kommunikere på, følelser og tanker omkring samværerne, oplevelse af forbundethed og fælles forståelse.

- Ingen opskrift på det gode samvær

Samvær må planlægges med afsæt i hver enkelt barn og families situation, baggrund, historik og behov. Der findes ikke generiske opskrifter på det gode samvær, heller ikke på tværs af grupper, som deler karakteristika, fx anbringelsesårsag, form eller forhold hos barn og/eller forældre.

4 Udfordringer og konflikter omkring samvær

Samvær mellem forældre og barnet i anbringelse kan være konfliktfyldt og udfordrende af mange årsager og på flere måder. Dels kan der være mange følelser på spil hos alle parter omkring barnet og hos barnet selv, som på en og samme tid kan savne sine forældre mellem samvær og opleve det svært og smertefuldt at have samvær med dem. Barnet kan fx have negative erindringer med sig om omsorgssvigt, vanrøgt eller forældres misbrug, som bliver reaktiveret ved samværet, og samtidig kan barnet have stærke følelser af savn, omsorg, forbundethed og længsel. Forældrene kan tilsvarende have mange konfliktfulde følelser i spil og kan have stærke forventninger til eller ønsker om, at samværet fx kan lede til tættere (genetablering af) relationen til barnet og på sigt føre til hjemgivelse af barnet. Samtidig er der anbringelsesstedet og nogle fagprofessionelle omkring barnet, som dels har et fagligt ansvar, dels har følelser på spil omkring barnet, og hvordan dennes positive trivsel og udvikling bedst sikres.

I dette kapitel skal vi se nærmere på, hvad litteraturen i denne vidensindsamling peger på, hvad angår udfordringer og konflikter i samværet.

4.1 Set fra barnets perspektiv

Børn og unge føler sig ofte knyttet til deres forældre, uagtet at forældrene kan være årsagen til anbringelsen, og uagtet at forældrenes adfærd ikke altid er gavnlige for børnenes trivsel og velbefindende (Sen & Broadhurst, 2011). I både praksis og forskning er der samtidig opmærksomhed på, hvorvidt samvær med forældrene altid er gavnlige for børnene, eller om samvær kan være med til at fastholde børnene i negative trivsels- og adfærdsmønstre (Poitras, Porlier & Tarabulsky, 2022).

4.1.1 Loyalitetskonflikt og oplevet svigt

Det fremgår af et review om samvær, at udfordringerne set fra børns perspektiv kan handle om oplevelsen af svigt, stress og loyalitetskonflikter i forbindelse med samvær (Kiraly & Humphreys, 2013b:363). Særligt er det kontakten til barnets mor, der giver følelsesmæssige udfordringer, hvilket kan hænge sammen med, at det også ofte er moren, som barnet *har* kontakt med frem for med fa-

ren. Svigt og skuffelse opleves, når barnets forældre ikke overholder samværsaftaler eller på anden vis udviser manglende vilje eller evne til at tilbringe tid med barnet (Kiraly & Humphreys, 2013b:365). Også det norske longitudinelle interviewstudie med unge, som er vokset op i slægtspleje (Skoglund, Thørnblad & Holtan, 2019) viser eksempler på, hvordan børn og unge kan opleve svigt fra deres forældre i en sådan grad, at barnet eller den unge i perioder ikke vil vedkende sig deres forældre eller ikke ønsker kontakt eller samvær. Samtidig illustrerer studiet, hvordan følelser forbundet med forældre og den relation, parterne har med hinanden, kan ændre sig over tid, og at svigt og skuffelse ikke nødvendigvis står i vejen for en senere genetablering af relationen mellem parterne.

Flere børn fortæller samtidig på tværs af forskellige studier, at det kan være svært at sige fra over for mere samvær, hvis børnene ved, at forældrene har et modsatrettet ønske. Generelt er børnene meget opmærksomme på, hvordan deres væremåde opfattes af deres omgivelser, herunder reaktioner hos både forældre og plejeforældre, hvilket påvirker børnene, når de skal omstille sig mellem flere hjem (Ankestyrelsen, 2013; Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskapssenter, 2021; Kiraly & Humphreys, 2013a).

4.1.2 Bekymringer for og hensyn til forældre

Som tidligere beskrevet anvendes tidslinjer i den svenske interviewundersøgelse med 10-17-årige børn i anbringelser (Bergman & Sandahl, 2020) – en metode, som viser 'toppe og dale' i børnenes oplevelser af samvær. Dalene i samværssituationer repræsenterer ifølge studiet, at barnet har haft sparsom eller ingen kontakt med sine forældre. Det kan være, at barnet har forsøgt at skabe kontakt til forældrene, fx pr. telefon, men uden at lykkes. Det kan være, at barnet har været sygt og samværet derfor er aflyst, at forældrenes helbred eller situation er forværret, eller at barnet ikke har modtaget tilstrækkelig støtte under samværet og eksempelvis oplevet overgreb såsom forældres misbrug, vold eller manglende omsorg (Bergman & Sandahl, 2020). Dalene opstår bl.a., når barnet bliver bekymret for, hvordan forældre har det, eller når barnet oplever sig svigtet eller 'valgt fra' af forældrene.

I den norske undersøgelse blandt 100 børn og unge mellem 7-18 år (Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskapssenter, 2021) viser børnenes udsagn på samme måde bekymringer og hensyntagen til forældre, som fx at barnet 'ikke vil såre sin mor' og gerne vil have information om forældrene, og årsagen til, at de fx kun har begrænset samvær med forældrene. Samtidig viser interviewundersøgelsen, hvordan børn bekymrer sig om, hvad deres forældre får at vide omkring de punkter, som børnene taler med fagprofessionelle om, fordi barnet kan frygte, at forældrenes viden om barnets udsagn vil gøre forældrene vrede eller kede af det og samværet utrygt.

4.1.3 Samværsform og omfang kan udfordre

Forskellige studier peger på, hvordan nogle børn i anbringelser ønsker mere kontakt med deres forældre. De savner deres forældre og vil i nogle tilfælde gerne bo sammen med dem igen (Bergman & Sandahl, 2020:27). Andre børn oplever omvendt, at de har for meget samvær med deres forældre. De synes, at det er svært og hårdt at se forældrene og oplever ikke altid at have lysten til det (Bergman & Sandahl, 2020:28). Børnene kan opleve det ambivalent at se forældrene, fx hvis forældrene har været skyld i megen smerte i barnets liv. Barnet kan være bange for forælderen og genopleve den følelsesmæssige smerte ved, at forælderen fx har udsat barnet for fysisk eller psykisk vold (Bergman & Sandahl, 2020:28). For nogle børn opleves samværet også som et tidsmæssigt pres; noget ekstra, de skal bruge tid og energi på ud over skole, fritidsaktiviteter og lektier. For disse børn er det vigtigt, at samværet planlægges, så det ikke indvirker negativt på børnenes skolegang eller fritidsaktiviteter (Bergman & Sandahl, 2020:26).

Som beskrevet i forrige kapitel om rammer og forudsætninger for gode samvær kan støtte og overvågning under samvær ofte opleves trygt og godt for barnet. Samtidig er der imidlertid også børn, bl.a. i det svenske interviewstudie, som beretter om negative erfaringer med overvåget samvær. Disse børn oplever, at det gør relationen til forældre kunstig, og at det er svært at være sig selv for både barn og forældre (Bergman & Sandahl, 2020:40). Overvågning og støtte kan unødigt forstyrre relationen mellem barnet og forældrene og kan derfor opleves som ubehagelig for barnet.

Lokation for samvær kan udfordre på den måde, at overvågningsrum kan forekomme upersonlige og mangle hjemlighed, men omvendt kan samvær i forældrenes hjem for nogle børn opleves utrygt eller kan udløse negative erindringer og følelser (Bergman & Sandahl, 2020). Når samværet omvendt foregår i fx plejefamiliens hjem, kan der være en del uro, fordi der ofte vil være andre tilstede, herunder andre børn i pleje, plejefamiliens hjemmeboende børn og plejeforældre, som kan forstyrre eller influere på samværet. Samtidig beskriver nogle børn i den svenske interviewundersøgelse, at de ikke kan lide, når forældrene besøger plejeforældrenes hjem. Børnene vil beskytte forældrene for de følelser, der kan opstå, når forældrene ser, hvor godt børnene har det i plejefamilien og forstår, hvorfor barnet ikke har lyst til at flytte hjem til forældrene. Ligeledes kan det være ubehageligt for barnet, at samværet foregår i plejefamiliens hjem, hvis forældrene og plejeforældrene ikke har en god relation (Bergman & Sandahl, 2020:35).

4.2 Forældres perspektiv

Forældre, som har et barn i anbringelse, kan opleve det svært at skabe et socialt accepteret og betydningsfuldt forældreskab i relationen til deres barn, fordi de ikke deler en hverdag med barnet (se fx Kiraly & Humphery, 2015). Den manglende hverdag med barnet kan også medføre udfordringer for forældrene i samværet, ved at de eksempelvis ikke ved, hvordan de skal interagere med barnet bedst muligt og ikke formår at håndtere barnets negative adfærd (Ruiz-Romero et al., 2022:3). Samtidig omtales i et review (Ruiz-Romero et al., 2022), at forældre ofte ikke oplever sig tæt nok forbundne til barnet og ofte ikke selv er tilfredse med den tid, de tilbringer med barnet. Nogle forældre fortæller også, at de føler sig alene i forhold til at håndtere de svære og ofte modstridende følelser, de kan have i relation til deres barns anbringelse (Kiraly & Humphery, 2015).

4.2.1 Overvågning og støtte med respekt for forældrene

Forældrene i García-Martín et al.s spanske studie (2019) påpeger, at overvågede samvær bør forløbe med respekt for forældre og barns behov for privatliv, og at samværskonsulenten bør udvise større opmærksomhed og forståelse over for familiens behov (García-Martín et al., 2019:186). Som et led heri påpeger forældrene også væsentligheden i, at de tildeles tilstrækkelig information forud for samværet om bl.a. barnets nuværende situation og udvikling, og hvordan det går i anbringelsen for barnet, for at kunne bedre tale ind den tilstand, barnet er i sin udvikling (García-Martín et al., 2019:186). Forfatterne i det spanske studie peger på, at andre studier har vist, hvordan kvalitet i samværet er vigtigere end hyppigheden af samværet, vurderet af bl.a. forældrene til børn i anbringelser (García-Martín et al., 2019:176).

Bullen et al. (2017) undersøger i et systematisk litteraturreview, hvilke interventioner eller programmer der kan forbedre overvåget samvær mellem anbragte børn og deres forældre. Konklusionerne skal læses i lyset af, at der ikke findes store studier om overvåget samvær med langsigtet opfølgning. Den eksisterende kvalitative litteratur viser dog lovende resultater af både individuel familiestøtte og gruppeforløb (Bullen et al., 2017:831). Litteraturen indikerer, at struktureret og individuelt tilpasset støtte til forældrene ser ud til at forbedre relationen mellem barn og forældre samt kvaliteten af samværet. Studierne om gruppeforløb indikerer, at gruppeforløb kan forbedre forældres viden og adfærd omkring børnene og derigennem samværet og relationen mellem anbragte børn og deres forældre (Bullen et al., 2017:831).

I flere studier på tværs af vidensindsamlingen påpeges det fra forældreperspektivet såvel som fra fagpersoner med kendskab til forældrene, at forældre i

mange tilfælde mangler støtte og forståelse, empowerment og hjælp til at udvikle forældreevner i samværssituationer (Kiraly & Humphreys, 2015). I et spansk studie med bl.a. forældre til børn i anbringelser, men også børnene selv og fagpersoner omkring børnene indgår i det samlede studie (Kiraly & Humphreys, 2015), fortæller forældre om at være 'overladt til sig selv' og blive mødt med forbehold af det system, som blev sat op omkring ens barn i anbringelse. Ved at klæde forældre bedre på med støtte til at indgå i samværet på en måde, som gavner både barnet og forældrene selv, vil nogle af udfordringerne forbundet med samvær formentlig kunne imødegås, viser et andet spansk studie, baseret på videoanalyser af samværssituationer (Salas et al., 2021). Øvrige af studiets pointer vil blive udfoldet i det kapitel 5 om betydning af samvær for barnets trivsel.

4.2.2 Udfordringer i samarbejdet med anbringelsessted

Et engelsk kvalitativt studie blandt børn, unge og deres forældre (Larkins et al., 2015), viser, at forældre oplever det udfordrende for deres samvær med barnet, når de oplever forsinkelser på forespørgsel om støtte i forbindelse med samværet og opnåelsen heraf. Studiet giver eksempler på måneders forsinkelse på fx forespørgsler fra forældre eller børn på supervision og støtte under samvær (Larkins et al., 2015:304). Studiet peger samlet set på, at forældre er mindre tilfredse med hyppighed og omfang af samvær med deres barn, end det er tilfældet for børnene selv, hvor godt hver tredje barn er tilfreds, mens det samme kun gælder for fem forældre ud af de i alt 13, som deltager i studiet (Larkins et al., 2015:302).

Fuentes-Peláez et al. (2013) finder via gruppeinterviews med 57 unge 13-18-årige i slægtskabspleje, at et konfliktfuldt forhold mellem forældre og plejeforældrene har negativ indflydelse på barnets trivsel ved samværet. Fra barnets perspektiv styrkes trivslen ved samvær ved, at plejefamilie og barnets familie opnår en god relation. En pointe, som også fremhæves andre steder i litteraturen, eksempelvis i et review, som påpeger, at samværs positive betydning for børnene er betinget af, at forældre og plejeforældre har et godt samarbejde, og af barnets præeksisterende forhold til forældrene (Boyle, 2017:22). Engelién, Kvello & Vestvik (2023) fremhæver også i deres bog om samvær, at udfordringer i samarbejdet omkring selve anbringelsen påvirker samværet negativt. Forfatterne peger bl.a. på, at dårligt fungerende samarbejde tidligt i anbringelsen ikke alene forstyrrer samarbejdet om samvær, men også øger risikoen for sammenbrud i anbringelsen (Engelién, Kvello & Vestvik, 2023:173).

4.3 Anbringelsessteders perspektiver

Der stilles store krav til plejefamiliers kompetencer og fleksibilitet, hvad angår hensyntagen til plejebørns samvær med barnets familie. Ligesom det er tilfældet med forældre, kan også plejeforældre have mange følelser på spil og opleve afmagt og frygt forbundet med deres rolle som plejeforældre. I en nyere dansk undersøgelse blandt nye plejefamilier (Luckow et al., 2021), fremhæves samarbejdet med forældrene som et element af godkendelsesforløbet til at blive plejefamilie, der fik dem til at revurdere, hvorvidt de skulle fortsætte forløbet og målet om at blive plejefamilie. Det var ikke overraskende for dem, at de skulle indgå i en samarbejdsrelation omkring barnet, men derimod var det overraskende, hvor få rettigheder de har som plejeforældre – både i forhold til hverdagsbeslutninger, beslutninger omkring samvær og i forhold til beslutninger om potentielt at kunne fortsætte som barnets plejeforældre. Samtidig fortæller nye plejefamilier om stærke følelser af ærefrygt over, at det er 'andres guld', man har ansvaret for, og respekten for det faktum, at barnet har nogle forældre, er stor. Det er plejeforældrenes begrænsede beslutningskompetencer omkring barnet og samværsituationer, som kan være intimiderende (Luckow et al., 2021:33-34).

4.3.1 Frygten for at miste barnet i pleje

I en anden nyere dansk kvalitativ undersøgelse (Bengtsson et al., 2021) fortæller plejefamilier om en særlig sårbarhed i samarbejdet om barnet i anbringelse, som handler om deres frygt for, at kommuner flytter børn, hvis plejefamilierne er for "besværlige" eller "krævende", eksempelvis i forhold til aftaler omkring samvær. En del plejeforældre giver eksempler på, hvordan de oplever at måtte efterleve krav fra kommunerne om bl.a. samvær på trods af, at det strider imod plejeforældrenes opfattelse af, hvad der er bedst for barnet. Kommunen "truer med at flytte barnet" (Bengtsson et al., 2021:68), som en plejemor forklarer, og fortsætter med at uddybe, at efter 11 år som plejemor for barnet, som har boet hos plejefamilien, siden barnet var spæd, er man villig til at gøre 'hvad som helst' for at beholde barnet i familien. Flere plejeforældre fremhæver (Bengtsson et al., 2021), at den anbringende kommune har magt til at "trumfe" plejefamiliens vurderinger og i sidste ende også deres arbejde med børnene.

4.3.2 Ønsket om at beskytte barnet

I et spansk studie blandt slægtsplejefamilier (Kiraly & Humphreys, 2016) peger plejefamilierne på, at børn kan opleve det traumatiserende at føle sig tvunget til samvær (Kiraly & Humphreys, 2016:234). Eksempelvis fortælles om børn, som kaster op af angst forud for besøg, børn som græder og må 'trækkes' afsted,

børn som oplever sig tvunget til at besøge fængslede forældre, og børn som gerne vil se deres forældre, men er utrygge ved at skulle overnatte ved dem (Kiraly & Humphreys, 2016:232). Det kan tage tid at få omgjort beslutninger om samvær, peger slægtsplejeforældrene i studiet på, og i mellemtiden betaler børnene prisen ved at opleve stort psykologisk pres. Studiet viser yderligere, hvordan nogle børn ved samvær udsættes for at opleve stofpåvirkede forældre og besøg hos forældre med tilstedeværelse af tvivlsomme personer, som ikke er trykshedskabende for børnene (Kiraly & Humphreys, 2016:234).

Også i en nyere dansk undersøgelse finder Bengtsson et al. (2021), at plejefamilier fortæller om børn i deres pleje, for hvem samvær med forældre medfører reaktioner som at kaste op, tisse i sengen, barrikadere sig på værelset, græde og regrediere i deres udvikling. Det skaber frustration og uforståenhet blandt plejeforældrene, som oplever, at de ikke kan beskytte barnet, men alene er dem, der skal samle børnene op igen efter et svært samvær uden mulighed for at have indflydelse på beslutninger omkring samværet (Bengtsson et al., 2021:70).

4.3.3 Lokation og hyppighed for samvær

En del plejeforældre i VIVEs undersøgelser fortæller om, at de kan opleve samarbejdet med plejebørnenes familier som udfordrende, fx når kommunen ønsker, at samvær skal foregå i plejefamiliens hjem, hvor andre børn og hjemmeboende børn har deres hverdag. Ligeledes kan plejeforældre opleve, at forældrenes tilstedeværende kan virke grænseoverskridende for barnet, som ikke til daglig har en relation til forældrene (se fx Bengtsson et al., 2021; Luckow et al., 2021). Andre plejeforældre oplever, at samværet med barnets forældre kommer til at handle mere om forælderen selv end om barnet, og at forældrene mangler "nogen at tale med og støtte sig til" – og forventer, at plejeforældrene tilbyder sig til dette.

Nogle plejefamilier oplever, at deres børn i pleje har samvær med deres forældre i en form og et omfang, som ikke er til barnets bedste. Det kan betyde, at mere erfarne plejefamilier i deres kontrakt med kommunerne er meget opmærksomme på at få præciseret rammer og vilkår, herunder eksempelvis at plejebarnets samvær med dets forældre ikke skal foregå i deres hjem (Bengtsson et al., 2021).

4.3.4 Manglende støtte

I et australsk studie baseret på fokusgruppeinterview med plejeforældre fortæles om en gennemgående oplevelse af at mangle støtte fra professionelle til at sikre, at samværet er til barnets bedste (Collings et al., 2020). Blandt andet be-

kymrer plejeforældrene sig om samværets effekt på børnene og om den manglende støtte og regulering af samværet fra fagprofessionelle. Halvdelen af plejeforældrene udtrykker usikkerhed i forhold til at håndtere den påvirkning, som samværet med forældre har på barnet. Hver fjerde plejeforælder i undersøgelsen udtrykker bekymring for, at samværet fører til lidelse (distress) for barnet, og hver femte vurderer, at samværet forårsager emotionel skade på barnet (Collings et al., 2020:86). Plejeforældrene giver eksempler på, hvordan børnene oplever verbalt pres i forhold til at flytte hjem, forældre som forsøger at adskille børnene fra plejeforældrene under samvær, forældre som ankommer berusede eller mentalt utilregnelige til samvær, samt at involvere barnet i ekstreme konflikter mellem andre af barnets egne slægtninge (Collings et al., 2020:86).

Plejeforældrene i studiet tilkendegiver at være velinformede om formålet med samværet og udtrykker enighed om, at samvær kan muliggøre, at meningsfulde familierelationer vedligeholdes. Ifølge plejeforældrene opstår udfordringen ved samvær, når fagprofessionelle, som tager beslutninger omkring samvær, undlader at justere på samværsformer og omfang på trods af observerbar lidelse hos barnet som følge af samværet. Samtidig opleves udfordringer med manglende støtte til dem som plejefamilier i forhold til at 'samle børnene op' efter samværet. De fleste plejeforældre udtrykte desuden empati og bekymring for de vedvarende udfordringer, som barnets forældre havde, og udtrykte forpligtelse til at støtte forældrenes vedvarende involvering i børnenes liv (Collings et al., 2020:89). Plejeforældre giver udtryk for vigtigheden af at tilpasse samvær til barnets behov.

I et kvalitativt studie blandt slægtsplejeforældre tilkendegiver slægtsplejefamilierne ligeledes at opleve behov for bedre støtte og supervision. Slægtsplejefamilierne oplever en tendens til, at fagprofessionelle antager, at der er mindre behov for professionel indgriben under slægtspleje, men undersøgelsens deltagere oplever modsat at have behov for mere støtte. Selvom man er nær familie, kan det være vanskeligt at sige fra og beskytte barnet eller agere 'professionelt' i forhold til sin rolle som slægtsplejer. Det samme gælder overvågning af samvær, hvor flere af slægtsplejeforældrene i studiet efterspørger højere grad af tilbud om overvågede samvær (Kiraly & Humphreys, 2016:233-235). Netop fordi der ofte vil være følelser mellem forældre og slægtsplejeforældre og en historik imellem partnerne, kan det være gavnligt med støtte og overvågning ved samvær i de tilfælde, hvor samværet ikke forløber gnidningsfrit set fra alle parter perspektiver.

4.4 Fagprofessionelles perspektiver

I et review, der omhandler betydningen af samvær for barnet (Ruiz-Romero et al., 2022), finder forfatterne, at fagprofessionelle i kommuner (social workers)

oplever fordele ved samvær i form af bl.a. muligheden for at bevare en tilknytning til forældrene. Ifølge fagpersoner på tværs af reviewets studier betyder samvær bedre mulighed for identitetsudvikling hos barnet, som qua samværet opnår en forståelse for sin familiære baggrund og situation, herunder hvorfor anbringelse er kommet i stand (Ruiz-Romero et al., 2022:7). Reviewets forfattere peger samtidig på, at fagpersoner omkring børn i anbringelser også understreger, hvordan samvær kan udsætte børn for svære situationer og upassende input samt skabe loyalitetskonflikter, hvad angår forholdet til både forældre og plejeforældre.

Fagprofessionelle til børn i anbringelser vurderer endvidere, jf. reviewet (Ruiz-Romero et al., 2022), at en udfordring, hvad angår samvær, rent praktisk består i geografiske afstande mellem barnet og forældrene, udgifter til rejseomkostninger forbundet med samværet, og ikke mindst at få forældrene til at respektere aftalen. Det at få forældrene til at huske dato og tid for samværsaftaler og overholde tider og aftaler under samværet vurderes ofte at være en velkendt udfordring.

I en australsk fokusgruppeundersøgelse blandt 27 forskellige fagpersoner på myndighedsområdet peger forfatterne på følgende udfordringer i relation til samvær. Det er udfordringer, som italesættes af fagpersonerne i studiet inkluderende jurister, familierådgivere, teamledere og øvrige myndighedsrepræsentanter (Healy et al., 2023:5-7). Det er således forskellige fagprofessionelles syn på udfordringer med samvær, som opsummeres her:

- *Systemstyrede handlinger:* Arbejdet med børn i anbringelser bliver ofte styret af, hvad 'systemet muliggør', snarere end af faglige vurderinger. Samvær risikerer at blive nedprioriteret, fordi andre, mere presserende lovpligtige opgaver kommer i første række. Systemet kan dermed begrænse mulighederne for samvær for familierne grundet 'systemmæssige benspænd' og underbemanding, manglende ressourcer og et for stort case-load hos socialrådgiverne.
- *Manglende fleksibilitet i samværsaftaler:* Når samvær foregår på 'neutrale lokationer', kan disse være booket til andre formål. Når samvær er overvåget eller støttet, kan det forekomme, at samværskonsulenten ikke kan træde til på bestemte tidspunkter. Fagpersonerne peger desuden på, at det ikke har konsekvenser for myndigheden, når samvær nedprioriteres. Det er et praktisk spørgsmål, som håndteres ved at rykke samværet til en ledig tid, mens det for familierne har følelsesmæssig betydning.
- *Utilstrækkelige rammer/lokaleforhold:* Samværslokalerne og rammerne (som bl.a. kan omfatte overvågning) inviterer ikke altid til god relationsopbygning mellem barn og forældre. Forældrene føler sig vurderede, og at rammerne påvirker kvaliteten af og dynamikken i samværet.

- *Begrænset kulturel anerkendelse:* Deltagerne i undersøgelsen sætter spørgsmålstegn ved, om der i alle tilfælde tages tilstrækkeligt hensyn til barnets kulturelle baggrund og engagement i familiære forhold, herunder forståelse for betydningen af inter-generationelle traumer og udfordringer forbundet med barnets baggrundsmæssige kultur.
- *Fravær af relation mellem anbringelsessted og forældre:* Relationen mellem parterne er ofte begrænset eller fraværende, hvilket udfordrer kommunikation og kontakt. Det bevirker, at forældrene ikke ved meget om barnets hverdag. Anbringelsesstedet italesætter i nogle tilfælde udfordringer hos forældrene, som barnet overhører, og barnet opbygger på den måde en forståelse omkring forældrene, som ikke gavner barnets relation til forældrene.
- *System-mekanismer rammer forældre:* Forældre risikerer at blive 'straffet' for deres åbenhed om udfordringer og behov for støtte. Møder de fx op i kommunen med svære udfordringer, risikerer de konsekvenser for samværet, uagtet hvad der er til barnets bedste i forhold til samværet. Forældre kan miste modet i 'kampen' for samvær med deres børn.

4.5 Det udfordrende samvær under slægtspleje

Samvær under slægtspleje beskrives ofte som særligt udfordrende (Skoglund & Thørnblad, 2021; Kiraly & Humphreys, 2013b), dette bl.a. fordi parterne omkring barnet kan have en svær forhistorie sammen. Der kan være spændinger og konflikter mellem slægtsplejer og forældre, og samværet kan i nogle tilfælde rejse spørgsmål omkring sikkerhed for børnene i forbindelse med samvær (Skoglund & Thørnblad, 2021:20-21; Kiraly & Humphreys, 2013b:366). Ligeledes kan bedsteforældre eller andre slægtsskabsplejeforældre, som står forældre nær, have vanskeligt ved at begrænse eller regulere samværet i tilfælde, hvor det ville være bedst for barnet at blive skærmet fra forældrene eller en bestemt adfærd fra forældrene (Skoglund & Thørnblad, 2021:14). Som en af interviewperson udtrykker det i en norsk undersøgelse blandt unge tidligere slægtsplejeaanbragte:

Jeg tror nok at hele min relasjon med mine foreldre var usunn, at jeg egentlig burde vært skånet fra det. Jeg skulle ønske at bestemor og bestefar ikke eksponerte meg for dem. Men så er det jo vanskelig når det er datteren, ikke sant. For at det var liksom – vi var en familie, liksom. (Skoglund & Thørnblad, 2021: 14).

Desuden kan samvær i slægtspleje, jævnfør bl.a. et litteraturreview om emnet, være udfordret af, at forældre til børn i slægtspleje typisk bliver mindre konsulteret og støttet af myndighed, end det er tilfældet for forældre til børn i anden

form for plejefamilie (Kiraly & Humphreys, 2013b; Skoglund & Thørnblad, 2021: 14) – en pointe, som umiddelbart også er genkendelig i en dansk kontekst¹⁰.

Forfatterne bag reviewet om slægtspleje står desuden bag en kvalitativ undersøgelse med 21 børn og unge med slægtspleje-erfaringer, som rapporteres i en anden artikel (Kiraly & Humphreys, 2013a). Her peger forfatterne på, at børn i slægtspleje kan opleve et stort pres og store forventninger til dem i forhold til, hvordan de skal agere i samværet. Et pres som forstærkes af, at fx slægtsplejer er barnets mormor eller moster, som følelsesmæssigt er involveret ikke kun i barnet, men også i barnets forældre. Børn og unge i studiet fortæller om udtalte forventninger, fx om at barnet udviser glæde ved at se sine forældre og vil give forældrene kram (Kiraly & Humphreys, 2013a:323). Omvendt fortæller studiet også om manglende samvær med bestemte familiemedlemmer, fordi slægtsplejefamilien modarbejder ideen om samvær af bedste intentioner – for at beskytte barnet – sommetider til senere fortrydelse hos barnet eller den unge, som ønskede at være bedre hjulpet til samvær med familiemedlemmer (Kiraly & Humphreys, 2013a:323); andre gange til senere forståelse hos barnet eller den unge, som forstår, hvordan samvær med fx en misbrugende eller voldelig forælder ville være til fare for barnet og derfor blev modarbejdet af slægtsplejefamilien (Skoglund, Thørnblad & Holtan, 2019).

De mere uformelle rammer i slægtskabsanbringelser kan have en skyggeside (Skoglund & Thørnblad, 2021; Kiraly & Humphreys, 2013a), og undersøgelser med tidligere slægtskabsanbragte unge voksnes fortællinger beretter bl.a. om, hvordan forældre i et stofmisbrug kom besøgte barnet i slægtspleje, uden at det var tilrettelagt for tilsyn og uden slægtsplejernes viden herom og tilstedeværelse. En interviewperson i Skoglund og Thørnblads studie fortæller eksempelvis om en episode, hvor moren kom på besøg, var påvirket og ”løb, sparkede og slog efter hende” (Skoglund & Thørnblad, 2021:14). Også i et andet norsk studie, et longitudinelt kvalitativt studie af slægtspleje, viser forfatterne eksempler på, hvor komplekst samvær kan være i slægtsplejeanbringelser, hvor forælder og slægtsplejer har en tidligere og sommetider anstrengt relation, der influerer på samværet og barnets relation med og forståelse af sine forældre (Skoglund, Thørnblad & Holtan, 2019). Slægtsplejer og forældre kender til hinandens dårlige såvel som gode sider, holdninger og livsførelse og vurderer hinandens omgang med og ret til samvær med barnet på den baggrund – ofte med god grund, når fx bedsteforældre gennem årevis har kendt til deres datters misbrug og farlige livsførelse og ikke ønsker barnebarnet involveret i dette. Det longitudinelle studie giver eksempler på, hvordan børn er havnet i misbrug i sporene af deres forældre, uagtet slægtens ihærdige forsøg på at undgå risikoen ved at skærme og overvåge samværene. Studiet giver også eksempler på, hvordan barnet som

¹⁰ I vidensindsamlingens fremsøgte litteratur er der ikke fremkommet studier, som underbygger pointen, men i et ældre dansk studie underbygges pointen i en dansk sammenhæng (Knudsen, 2009).

ung voksen tager mere afstand fra slægten, der har haft barnet i anbringelse og derimod flytter sig tættere på at have en relation til sin forælder eller begge.

En væsentlig konklusion på tværs af studierne med børn og unge, som tidligere eller aktuelt på undersøgelsestidspunktet var i slægtspleje, er, at børn ønsker at blive inddraget i beslutninger og ikke presses til hverken samvær eller fravær af samvær, men selv have reel beslutningsret i spørgsmålet; Ikke mindst når barnet er i slægtspleje (Kiraly & Humphreys, 2013a:324; Skoglund, Thørnblad & Holtan, 2019). Imidlertid viser flere af studierne også, hvor vanskeligt det kan være for børn såvel som fagpersoner og nære voksne omkring barnet at vurdere, hvordan forskellige former for og grader af samvær kan påvirke barnet også som ung voksen. Der findes både eksempler på unge, som fortryder, at de ikke fik mere samvær med deres forældre og måske havde bevaret en mere nær relation under anbringelsen, og eksempler på unge, for hvem samvær med forældrene var vejen til at lære at misbruge stoffer, bevidne yderligere vold eller på anden måde lide overlast (Skoglund, Thørnblad & Holtan, 2019).

Skoglund & Thørnblad (2021:21) peger på dilemmaet i, at der kan være et modsætningsforhold mellem børns ret til at udtale sig, blive hørt og respekteret på den ene side og deres ret til nødvendig beskyttelse på den anden. Flere af de unge voksne fortæller, at deres plejeforældre og socialarbejdere modsatte sig deres ønske om mere samvær med forældrene, men at de unge i takt med, at de blev ældre og selv kunne bestemme mere over deres liv, begyndte at se forældrene mere, uden selv at være bevidste om deres behov for beskyttelse i situationerne (Skoglund & Thørnblad, 2021:15-16). Som barn kan forståelser af forældre romantiseres, fordi barnet ønsker kærlighed og anerkendelse fra forældre, og barnets loyalitet og trang til at være forbundet med forældrene medfører i nogle situationer en (yderligere) udsathed for omsorgssvigt, risici og vold (Skoglund & Thørnblad, 2021:20-21). At barnet informeres tilstrækkeligt om forældrenes situation er derfor også nødvendigt for, at det kan danne sig en mening og forståelse, udtrykke sine ønsker og deltage i processerne, som leder frem til samværsaftalerne (Skoglund & Thørnblad, 2021:21). Kun få af de unge voksne ville retrospektivt ønske, at de havde haft mindre samvær med deres forældre, men flere ville ønske, at samværet havde været reguleret mere hensigtsmæssigt og haft et andet og bedre indhold (Skoglund & Thørnblad, 2021:20) – en pointe, som muligvis ikke er unik for slægtsplejeanbringelser, men eventuelt forstærket af, at rammen omkring anbringelsen udgøres af slægten eller netværket for både barn og forældre.

4.6 Opsamling på udfordringer og konflikter omkring samvær

Der kan være mange og modstridende følelser forbundet med samvær hos både børn, forældre og anbringelsessted. Loyalitetskonflikter og følelser af svigt og savn eller bekymringer for sin forældre/sit barn er nogle af de temaer, der er velkendte i litteraturen.

- Børn vil inddrages og have indflydelse

En væsentlig pointe i litteraturen er, at børn ønsker at blive inddraget i beslutninger og ikke blive presset til hverken samvær eller fravær af samvær, men selv have reel beslutningsret i spørgsmålet. Ansvar for beslutninger omkring samvær er de voksne, men inddragelsen og indflydelsen fra barnet er afgørende.

- Samvær kan udfordres og støttes af de samme ting – alt efter det konkrete barn

Støtte til og overvågning af samvær kan både styrke og udfordre samvær alt afhængig af konteksten. Anbringelse i slægten som anbringelsesform kan ligeledes understøtte og naturlig gøre samvær, men kan omvendt også udfordre samvær, hvad angår muligheden for at sige fra.

- Mangelfuldt samarbejde udfordrer både kvalitet og udbytte

Et mangelfuldt eller konfliktfyldt samarbejde mellem anbringelsessted, forældre og myndighed kan udfordre samværets kvalitet og udbytte for parterne. Ligeledes kan forhold som utilpassede fysiske rammer og begrænsede aktivitetsmuligheder udfordre, og endelig peger en del af litteraturen på, at også systemstyrede handlinger og mekanismer kan udfordre, eksempelvis hvis forældrene oplever at blive straffet for deres åbenhed om egne udfordringer ved, at uønskede ændringer forekommer i deres samværsaftaler.

5 Betydning af samvær for barnets trivsel

Litteraturen om *betydning* af samvær for barnets *trivsel* på både kort og længere sigt er tvetydig og står metodemæssigt på et spinkelt grundlag. Ideen om, at anbragte børns samvær med deres forældre hjælper børnene med at håndtere forhold som tilknytning, adskillelse, tab og identitet er udbredt i socialt arbejde (Boyle, 2017:22; Poitras, Porlier & Tarabulsy, 2022:598). Men den *klare* evidens for positive effekter af samvær er ikke tilstede i forskningen til trods for, at betydningen af samvær har været genstandsfelt for mange undersøgelser (Poitras, Porlier & Tarabulsy, 598; Collings et al., 2020:84; Atwool, 2013: 196). Fordi beslutninger om samvær er af meget stor sårbarhed for de børn, det drejer sig om, er det vigtigt at henlede opmærksomhed på kvaliteten af forskningen på dette område. Det er vanskeligt at skabe evidens for betydningen af samvær, da etiske hensyn naturligvis gør, at der ikke laves kontrollerede forsøg, hvor en stor gruppe børn fx tilfældigt tildeles forskelligt omfang, form og type af samvær for at undersøge effekten af samværet.

Studier af samvær skal i stedet tage afsæt i den virkelighed, som samværet foregår i. Dette medfører, som det fremhæves af Poitras, Porlier & Tarabulsy (2022), at de fleste studier om betydningen af samvær er baseret på analyser af korrelationer mellem samvær og trivsel frem for kausaleffekter (Poitras, Porlier & Tarabulsy, 2022:598). Selvom nogle studier viser en positiv sammenhæng mellem samvær og trivsel, kan det således ikke konkluderes, om det (alene) er samværet, som *fører til* bedre trivsel, eller om børnene har mere samvær med deres forældre, *fordi* de netop trives bedre. Det kan heller ikke udelukkes, at en sammenhæng mellem samvær og trivsel er betinget af andre faktorer, som fx karakteristika hos barnets forældre eller anbringelsesårsag (Poitras, Porlier & Tarabulsy, 2022:598). Forskning omkring samvær er derudover, grundet målgruppens sårbarhed, ofte baseret på studier med en lille deltagereskare, som derfor også har begrænset generaliserbarhed (Collings et al., 2020:84).

5.1 Mulig betydning for anbringelsens varighed

Poitras, Porlier & Tarabulsy (2022) fremhæver i deres litteraturreview om samværs betydning for børns trivsel som en hovedpointe, at flere studier finder en sammenhæng mellem hyppighed af samvær og kvaliteten af relationen mellem anbragte børn og deres forældre. Jo mere samvær, des bedre relation, og jo bedre relation, des mere samvær, hvilket kan være udtryk for, at jævnlig kontakt potentielt kan forbedre forældre-barn-relationen og fremme hjemgivelse. Også i

et andet review om betydningen af samvær for børn i anbringelser (Ruiz-Romero et al., 2022), finder forfatterne, at flere studier viser sammenhæng mellem samvær og varighed af anbringelse. I reviewet henviser forfatterne bl.a. til et amerikansk studie fra 2021 baseret på survey og interviewdata med børn i anbringelser og deres plejefamilier, som viser, at jo hyppigere kontakt med særligt barnets mor under anbringelse, desto færre dage samlet set i anbringelse. En pointe, som stemmer overens med fundene fra Poitras, Porlier & Tarabulsy review. En mulig tolkning af dette fund er, at styrket samvær kan føre til, at barnet hurtigere hjemgives. Derved kan samvær have betydning for barnets livsomsstændigheder på både kort og længere sigt. Dog henleder Ruiz-Romero – ligesom Poitras, Porlier & Tarabulsy – også opmærksomhed på, at studier af hyppighed af samvær typisk vil lide af selektionsbias, hvor hyppige samvær med forældre ofte hænger sammen med, at der er en hjemgivelsesproces i gang (Poitras, Porlier & Tarabulsy, 2022:584) – og dermed også, at begrundelsen for anbringelse potentielt er mindre alvorlig end andre anbringelser.

I Engeliën, Kvello & Vestviks bog om samvær (2023) påpeger forfatterne i tråd hermed, at samvær er udviklingsfremmende og gavner barnets trivsel, når samværet udvikler positive relationer for barnet, skaber samhørighed og udvikler samarbejdet mellem parterne omkring samværet (Engeliën, Kvello & Vestvik, 2023:144f.)

5.2 Anbringelsesårsag spiller ind

Den positive sammenhæng mellem omfanget af samvær og sandsynlighed for hjemgivelse lader til især at være gældende for børn og unge, som har oplevet omsorgssvigt (neglect) i hjemmet frem for børn og unge, som har oplevet fysisk mishandling (physical abuse) (Ruiz-Romero et al., 2022:7-8). Sammenhængen er således tilsyneladende betinget af anbringelsesårsag og forhold i hjemmet. Børn, som bl.a. har oplevet seksuelle overgreb, har, ifølge reviewet, ikke samme gavn af hyppigere og tættere kontakt med deres forældre (Ruiz-Romero et al., 2022:7-8). Dette indikerer, at der især er et beskyttelseshensyn at tage i samværssager i forhold til de børn, som har oplevet fysiske overgreb.

Samtidig fremhæves det i nogle sammenhænge (se fx Poitras, Porlier & Tarabulsy, 2022), at fravær af samvær med barnets forældre kan have en negativ betydning for børns trivsel i plejefamilien (Poitras, Porlier & Tarabulsy, 2022: 598). Forfattere på tværs af forskellige studier understreger, at årsager, der går forud for, at barnet ikke har samvær med sine forældre, kan være forklarende faktorer for det manglende samvær, og at der kan være tilfælde, hvor samvær risikerer at medføre retraumatisering af barnet (Engeliën, Kvello & Vestvik, 2023; Poitras, Porlier & Tarabulsy, 2022). I Engeliën, Kvello & Vestviks bog om samvær (2023) beskrives en vejledning til, hvordan fagpersoner kan anskue

samvær for det traumatiserede barn ud fra, om der er tale om type 1- eller type 2- traumer. Det vil kort fortalt sige traumer, som enten er opstået på baggrund af enkeltstående ulykker, dødsfald, vold eller overgreb, for eksempel (type 1), eller traumer, som er opstået som resultat af fx krænkelser eller psykisk vold over længere tid (type 2) (Engelien, Kvello & Vestvik, 2023:104ff.).

Endelig peges der nogle steder i litteraturen på, at samvær kan være ekstra vigtig for barnet i institution frem for i plejefamilie, fordi der ikke i samme grad kan skabes stærke og stabile omsorgstilknytninger på institutionen (Engelien, Kvello & Vestvik, 2023:136). Betydningen af samvær afhænger til enhver tid af de enkelte barns livsomstændigheder, hvorfor barnets eget perspektiv altid er afgørende i samværssager (Poitras, Porlier & Tarabulsky, 2022; Ruiz-Romero et al., 2022).

5.3 Betydning set fra barnets perspektiv

En række interviewstudier af børns perspektiver på samvær nuancerer, hvordan samvær både kan have positive og negative konsekvenser for barnet afhængig af, hvilke omstændigheder samværet foregår under. Bergman & Sandahl (2020) finder i sit svenske interviewstudie med 19 unge 10-17-årige, at samvær fra barnets perspektiv bidrager til kontinuitet med personer, som har været i barnets liv over tid og derved gavner barnets trivsel. Flere af børnene og de unge fortæller, at samvær kan modvirke følelsen af ensomhed og have betydning i forhold til, at nære voksne kan følge med i barnets liv, og ligeledes at barnet følger med i forældrenes liv og får vished om, hvordan forældrene har det (Bergman & Sandahl, 2020:20). I Martínez et al.s studie (2016) beskrives i tråd med Bergman & Sandahls studie, hvordan barnet kan have gavn af samvær, hvad angår modvirkning af oplevet separation, tab og manglende viden om egen historie (Martínez et al., 2016:474). At samvær bidrager til, at barnet forstår sin familiehistorie, og til at bevare eller opbygge en relation til dets forældre, fremhæves ligeledes af Fuentes-Peláez et al. (2013) på baggrund af gruppeinterviews med 57 unge 13-18-årige i slægtskabspleje. I Engelien, Kvello & Vestviks bog (2023) beskriver forfatterne, hvordan nogle børn er 'to-familie-integrerede', hvilket vil sige, at børnene klarer at etablere og opretholde relationer til både plejeforældre og forældre, hvorved børnene sikres både relationel kontinuitet (relation over livsforløb) og relationel stabilitet (stabil og tryk relation i nuet) (Engelien, Kvello & Vestvik, 2023:133).

Betydningen af samvær er dog ikke entydigt fremstillet positivt fra børnenes perspektiv. Bergman & Sandahls interviewstudie (2020) med 19 unge viser, at samvær kan udgøre en risiko for barnet i forhold til at udvikle stress, angst og vrede, såfremt samværet ikke håndteres godt. Når samvær er udfordret af kon-

flikter mellem parterne, kan det gøre børnene utrygge, forværre tilknytningsvanskeligheder og forårsage smerte og usikkerhed. Når samværet er værst, foregår der skjult mentalt, fysisk og seksuelt misbrug og yderligere traumer (Boyle, 2017:30). I tråd med andre studier konkluderer et systematisk review om samvær (Boyle, 2017:23), at betydningen af samvær afhænger af en række variable, og at beslutninger om samvær derfor skal træffes fra sag til sag.

Engelien, Kvello & Vestvik (2023) taler om 'enten-eller-børn' i betydningen børn, som enten har en relation til plejeforældre og *ikke* samtidig forældre, som det fx kan ses i adoptioner, *eller* omvendt kun til forældre og ikke plejeforældre. Samtidig kan andre børn have en 'hverken-eller-tilknytning', hvis barnet har en svag tilknytning til både forældre og anbringelsessted, hvilket fx kan opstå, hvis forældre modarbejder barnets relation til anbringelsesstedet (Engelien, Kvello & Vestvik, 2023:133).

5.4 Forældreperspektiver

Samvær har stor betydning for mange forældre, som har et barn anbragt. Blandt andet viser en norsk rapport fra 2023, der belyser forældres perspektiver (såvel som både børn og fagprofessionelles perspektiver), at langt størstedelen af forældrene udtrykker glæde og positive følelser i forbindelse med samvær med barnet (Stang et al., 2023). Samtidig er samværet forbundet med ambivalente følelser hos forældrene, som i nogle tilfælde har deres barn anbragt mod deres vilje og således oplever anbringelsen i sig selv som en miskendelse af deres evne til at være en god forælder og en underkendelse af deres kærlighed for barnet (se fx Bengtsson & Karmsteen, 2021). I den tidligere omtalte norske rapport (Stang et al., 2023) tilkendegiver en del forældre samtidig håbløshed og depression i forbindelse med samværet og anbringelsen i det hele taget. De stærke følelser omkring anbringelsen og barnet kan udfordre samarbejdet om samværet og kan medføre, at samværet får en følelsesmæssigt blandet betydning for forældrene. På den ene side savner de deres barn og ønsker at se barnet, men på den anden side kan de have svært ved samværssituationerne, fordi de er begrænsede af nogle rammer og tidsmæssige aftaler, som forældrene egentlig ikke ønsker (Stang et al., 2023).

García-Martín et al. (2019) viser i deres kvalitative studie med forældre til børn i anbringelser, at forældrene er af den generelle opfattelse, at samværet gavner børnene i forhold til at bevare en relation med forældrene og i forhold til at få viden om deres familiehistorie. Samtidig fortæller forældrene i studiet, at det hjælper dem selv at kunne følge med i, at barnet har det godt. I et andet kvalitativt studie (Kiraly & Humphreys, 2015) med forældre til børn i slægtspleje, viser forældrenes udtalelser eksempler på, hvordan samværet kan have positiv betydning for forældrenes egen livssituation og trivsel. Forældrene kan se frem til

samværene og 'gøre sig umage' for fx at komme ud af misbrug eller på anden vis få styr på deres liv. En ung mor beskriver, hvordan slægtsplejen nægtede samvær mellem barnet og moren, førend moren var stoffri, hvilket gav det skub, der skulle til, for at komme ud af et misbrug (Kiraly & Humphreys, 2015:110).

5.5 Anbringelsessted og fagprofessionelles perspektiver

Hvis et barn reagerer voldsomt efter samvær med dets forældre, er det plejeforældrene, som skal håndtere barnets vrede eller sorg, og som eventuelt rapporterer til familieplejekonsulenten omkring familien, at barnet har svært ved samværet eller ikke har gavn af det (Nesmith, 2013:239). Familieplejekonsulenten og andre myndighedspersoner konkluderer eventuelt på baggrund af plejefamiliernes tilbagemeldinger på samvær, at samværet ikke er godt for barnet og bør reduceres. Imidlertid pointerer Nesmith (2013) i sit studie om forskellige perspektiver på samvær, at antagelser omvendt kan være, at barnets reaktioner i nogle tilfælde kan være et udtryk for, at barnet har svært ved separationen fra forældrene efter samværet. Særligt kan kausaliteten mellem samvær og barnets trivsel samt tolkning af barnets reaktioner på samvær og bagvedliggende årsager være vanskelig, når det gælder yngre børn, som kan være sværere for fagpersoner at kommunikere med omkring samværet. I sådanne tilfælde kan øget samvær vise sig at reducere barnets vrede, sorg eller stress. Det er altså ikke altid tilfældet, at de umiddelbare og indlysende opfattelser er endegyldigt sande.

I den norske rapport, som bl.a. bygger på interview med plejeforældre (Stang et al., 2023), fortæller nogle plejeforældre om udfordringen i den dobbelte rolle, som plejeforældre oplever. Det faktum, at plejefamilien både skal samarbejde med og danne relation til forældrene, og samtidig oplever at få tildelt en kontrolfunktion i forhold til at vurdere forældres tilstand og stabilitet i forbindelse med samværet, synes udfordrende for dem.

Fuentes et al. (2019:1421) finder på baggrund af fokusgruppeinterviews med plejeforældre og socialarbejdere, at parterne er enige om, at samvær gavner barnet ved at bevare tilknytning til forældre og ved bedre at kunne håndtere adskillelsen fra forældre. Ligeledes bidrager samvær ifølge parterne til barnets forståelse af forældrenes reelle livssituation og derved årsagen til anbringelsen. Realitetsforståelsen af forældres situation medvirker til, at barnet undgår at romantisere ideen om hjemgivelse, og samtidig kan samværet for mange børn og unge mindske følelsen af at svigte deres forældre og deres bekymringer for forældrene (Fuentes et al., 2019:1421). Det spanske studie fremhæver samtidig

nogle af de udfordringer, som også tidligere er præsenteret i vidensindsamlingen: risici for oplevet vold eller misbrug, falske forhåbninger om at skulle bo hos forældrene igen og oplevet stress og angst hos barnet som følge af samværet (Fuentes et al., 2019:1422-1423).

I en spørgeskemaundersøgelse med to anbringelsesteams og 140 plejeforældre (Delgado et al., 2017:533) finder forfatterne en signifikant forskel mellem de professionelle og plejeforældrenes vurderinger af børnenes trivsel både under og efter samværet. Studiet viser, hvordan de professionelle generelt vurderer børnenes trivsel højere, end plejeforældrene gør. Blandt de fagprofessionelle vurderede langt størstedelen (92,3 %), at børnene opnår glæde, trivsel, tilfredshed eller ro under samværet, mens en del færre plejeforældre tilkendegav det samme (60,6 %) (Delgado et al., 2017:539). Hvad forskellen mellem plejeforældrenes og de professionelle vurderinger skyldes, kan studiet ikke vise, men forfatterne peger på, at vurderinger hos begge parter på forskellig vis får betydning for barnet – både i forhold til opbakning til samværet og beslutninger om samværet.

Et nyere review om børns udbytte af samvær under anbringelser (Ruiz-Romero et al., 2022) peger ligeledes på, at samvær, både set fra anbringelsessteders perspektiv og øvrige fagprofessionelles vurderinger, har betydning for barnets trivsel. Ifølge de professionelle parter gavner samværet barnets muligheder for at bevare tilknytning til egne forældre, og samtidig styrkes barnets selvforståelse og identitetsopbygning gennem kendskabet til sin familiære baggrund og årsagen til anbringelsen (Ruiz-Romero et al., 2022:7). Ligeledes peger en norsk undersøgelse blandt 1.000 deltagende plejeforældre på, at majoriteten af plejeforældrene angiver, at samvær er vigtigt for barnets identitetsudvikling (Engelien, Kvello & Vestvik, 2023:18).

Cryer (2015) har beskæftiget sig med børn i slægtspleje og deres samvær med og relation til deres far samt betydningen heraf for barnets trivsel. Cryer finder, at anbragte børns samvær med deres far ikke har en effekt på børnenes trivsel målt som emotionelle problemer såsom bl.a. angst, depression og sociale funktioner, herunder opmærksomhedsproblemer og aggressiv adfærd¹¹. Til gengæld er kvaliteten af barnets relation til faren positivt korreleret med barnets trivsel, men effekten ser ud til at være drevet af andre faktorer, bl.a. relationen mellem far og plejeforælder og relationen mellem barn og plejeforælder. Undersøgelsen viser, at samvær med faren ikke i sig selv har en positiv effekt for barnet, men hvis samværet bidrager til en god relation mellem far og barn, korrelerer dette forhold positivt med barnets trivsel (Cryer, 2015:88).

Fossum, Vis & Holtan (2018) finder i deres norske spørgeskemaundersøgelse blandt plejeforældre, at hyppigheden/antallet af samvær med forældre ikke har

¹¹ Barnets trivsel operationaliseres i dette studie som internaliserings- og eksternaliseringsadfærd og måles via 100 spørgsmål om barnet besvaret af barnets slægtsskabsplejeforælder.

en signifikant effekt på plejeforældres vurderinger af, hvem der er barnets primære omsorgsperson, hvordan barnets tilknytning er til plejeforældrene, og hvordan barnets psykosociale kompetencer og trivsel vurderes (Fossum, Vis & Holtan, 2018:1). Studiet peger således på, at mere samvær mellem barn og forældre ifølge plejeforældres vurdering ikke fører til en stærkere tilknytning mellem barn og forældre eller til, at barnet trives bedre – og at der derfor skal skeles til andre parametre såsom kvalitet frem hyppighed, når samværet fastsættes, hvis målet er at sikre barnets bedste (Fossum, Vis & Holtan, 2018:8).

5.6 Opsummering på betydningen af samvær for barnets trivsel

- Der mangler kausal viden om samværs betydning for børns trivsel

Fordi beslutninger om samvær har stor betydning for de børn, det drejer sig om, er det vigtigt at henlede opmærksomheden på de metodiske begrænsninger i den eksisterende forskning i betydningen af samvær. Vi ved reelt meget lidt om betydningen af samvær for barnets trivsel, da der ikke findes større kausalstudier af samværs effekt på trivsel. Samtidig er omstændighederne omkring samværet og anbringelsen væsensforskellige fra barn til barn, hvorfor der altid vil skulle tages udgangspunkt i det enkelte barn i vurderingen af samværets betydning for barnets trivsel.

- Tidligere fysiske overgreb har betydning for kvaliteten af samvær

Nogle studier peger på en sammenhæng mellem hyppighed af samvær og kvaliteten af relationen mellem forælder/barn. Ligeledes viser nogle studier sammenhæng mellem hyppighed af samvær og anbringelsens varighed, hvad angår anbringelser, hvor barnet *ikke* har været udsat for fysiske overgreb. Samlet set peges der på, at kvalitet i samværet er væsentligere end hyppighed af samvær.

- Betydningen af samvær skal vurderes for hvert enkelt barn

At samvær både kan have positive og negative konsekvenser afhængig af det enkelte barns livssituation nuanceres i en række studier af både børnenes, anbringelsesstedernes og de fagprofessionelles perspektiver. For nogle børn kan samvær med deres forældre bidrage til kontinuitet i deres relationer gennem livet, bidrage til en god relation til forældrene, at børnene vokser op med et kendskab til sin egen livshistorie og at modvirke ensomhed. I andre tilfælde kan samvær forværre tilknytningsvanskeligheder, forværre relationen til forældrene, og i yderste konsekvens kan der foregå skjult mentalt, fysisk og seksuelt misbrug, som fører til yderligere traumer.

6 Opmærksomhedspunkter til praksis

Vidensindsamlingen viser, at der ikke findes entydigt belæg for, at samvær er enten gavnligt eller skadeligt for barnet, men kan være begge dele afhængig af barnets konkrete situation. Litteraturen peger desuden på rettighedsbestemte forhold, som gør sig gældende omkring samvær mellem børn og deres forældre. Derfor er det vigtigt, at beslutninger om samvær er baseret på omhyggelige vurderinger af barnets bedste i hver enkelt tilfælde, og at vurderinger om samvær genbesøges med jævne intervaller (Atwool, 2013:196; Boyle, 2017:22). Faktorer, som bør indgå i overvejelserne, inkluderer: barnets eget perspektiv, barnets historie før anbringelsen, alder ved anbringelsestidspunktet og nuværende alder, kulturelt tilhørsforhold, formål med anbringelsen og forældres ressourcer. Det bør prioriteres, at barnet har et primært tilhørssted, og at samværsaftaler ikke underminerer dette. Det betyder ikke, at samvær med barnets forældre automatisk er anden prioritet, men at aftalerne bør være gennemtænkte og bakket op af alle parter (Atwool, 2013:196). Endelig er det selvfølgelig centralt, at samvær altid skal fastsættes i relation til formålet med anbringelsen og anbringelsens varighed.

I dette kapitel præsenteres de opmærksomhedspunkter til praksis, som vidensindsamlingen har ledt frem til. Det vil sige punkter fra litteraturen, som peger på udviklingsmuligheder, behov for særlige indsatser eller støtteformer samt ideer og forslag fra litteraturen i forhold til tiltag for at understøtte samvær. Punkter, som nogle steder formentlig allerede er integreret, andre steder er i proces med at blive imødekommet, og endnu andre steder måske kan have relevans at tage fat på det videre arbejde med. Som tidligere nævnt har denne vidensindsamling udelukkende omhandlet det fysiske samvær, hvorfor kontakt via digitale medier og lignende ikke er inkluderet i vidensindsamlingen. Disse kontaktformer kan givetvis have betydning for samvær, men er ikke belyst i denne rapport.

6.1 Inddrag barnet i beslutninger om samvær

Helt overordnet så ønsker børn inddragelse i og information omkring alle beslutninger, der vedrører samvær med deres forældre. Børns perspektiver i forhold til at sikre formen på samvær, hyppigheden af samvær og kvaliteten i samvær er helt afgørende. Heldigvis er børn gode til at hjælpe de voksne, og det har udmøntet sig i en række råd fra børn. Rådene relaterer sig bl.a. til temaerne 'at ud tale sig frit', 'privatliv', 'information' og 'hjemgivelse' (Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskapssenter, 2021):

- **Spørg os!** Brug spørgsmål, vi forstår, og som spørger åbent, men konkret. I har ansvaret for at stille spørgsmål på en måde, så vi forstår, hvad I mener. For at finde ud af, hvad der er vigtigt for os, må I spørge os på mange måder. **Tag vores svar alvorligt.** Fortsæt med at spørge, lyt for at forstå og dermed kunne gøre noget med det, vi siger (Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskapssenter, 2021:28-31).
- **Vær fortrolig omkring det, vi siger.** Husk, at vi har valgt dig og ikke alle andre at fortælle til. Hvis det, vi fortæller, må eller skal siges videre, så aftal det med os. Hvis vi siger, at vores udsagn ikke kan fortælles videre, må du finde ud af hvorfor og være sikker på, at du forstår grunden. Vi kan miste tillid, og det kan skade relationer, hvis du ikke respekterer fortroligheden (Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskapssenter, 2021:36-37).
- **Vi har brug for information** om, hvad vi kan mene noget om, og hvilke valg vi har. Vi har brug for information om samvær, hvem der er til stede, hvornår og hvor længe, hvad vi skal lave, og hvordan andre har det med samværet, herunder vores forældre. **Forklar os ærligt**, hvad der er på spil, og giv os de ærlige grunde til fx aflysninger og særlige former for samvær (Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskapssenter, 2021:46-47).
- **Hvis I tænker at hjemsende os**, har I et meget stort ansvar. Det kan føles meget utrygt, også selvom vi har længtes hjem. Du må sikre, at vi får en tryk og fortrolig snak, og det er vigtigt, at vi som børn er de første, der tager snakken omkring det. Hvis vores forældre har talt med jer om hjemsendelse først, føles det uoverskueligt at sige fra. I må aldrig flytte os hjem, uden at I er sikre på, at vi gerne vil det. Det er for vigtig en beslutning til, at I kan træffe den uden om os børn. Det er kun os, som ved, hvordan det kan være at bo i hjemmet, så respektér vores udsagn (Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskapssenter, 2021: 51-53).

6.2 Samvær som en før-under-efter-proces

Både børn, forældre og anbringelsessted kan med fordel støttes i samværsituationer både før, under og efter samvær. Alle parterne bør løbende inddrages i beslutningsprocesser omkring samvær, og hvad der ligger til grund for dem. Det er et gennemgående tema, at både børn, forældre og plejeforældre har brug for meget information vedrørende samvær.

Socialrådgivere, plejeforældre, forældre og børnene selv gives ikke altid samme information omkring samvær og deler således ikke altid fælles opfattelse af målet med samvær (Nesmith, 2013:238). Hvis parterne ikke rutinemæssigt kommunikerer med hinanden omkring samværet, kan der opstå vanskeligheder med at forstå og respektere hinanden. Der er desværre sparsom viden om, hvilken form for forberedelse der bør finde sted forud for samvær. I et (ældre) amerikansk studie har forfatteren (Nesmith, 2013) udviklet et 'besøgsredskab' (visiting tool) kaldet *Familyconnect*. Besøgsredskabet kaldes også en guidebook (Nesmith, 2013:237ff) og beskrives som lettilgængelige guides til hhv. barnet, forældre og fagpersoner – guides, som rummer følgende elementer:

- a) Forberedelse – forud for besøg, herunder følelsesmæssig forberedelse
- b) Kommunikation – understøttelse af en åben rummelig tilgang
- c) Følelser – anerkendelsen af, hvordan følelser forbundet med samvær kan påvirke det faktiske samvær
- d) Forbindelse – understøtte at relationen og nærheden dyrkes
- e) Transition – lette overgange mellem samvær. Punkterne berøres forskelligt i forskellige guidebook-versioner til hhv. plejeforældre, barn og forældre.

Opmærksomhedspunkterne i guidebøgerne til samvær er i og for sig ikke nyt. Det er snarere formen, hvorpå indholdet præsenteres, og den mere strukturerede måde at tale om punkterne på, der er 'nyt' (tilbage i 2013, hvor Nesmiths studie blev udført). Det *kan* give bedre samvær, når der arbejdes med systematiske redskaber til at understøtte dialogen og kommunikationen om samvær. Ved at løfte opmærksomhedspunkterne tydeligt frem for alle involverede parter normaliseres følelserne omkring samværet og forbereder parterne på, dels hvordan de selv vil agere i samværet, dels hvordan de kan håndtere svære følelser. Det hjælper på dialogen mellem parterne og på mulighederne for at sætte sig i den andens sted i relation til samværet (Nesmith, 2013).

Både børn, forældre og anbringelsessted kan med fordel støttes i at tale om følelser og erfaringer forbundet med samværssituationer, særligt når samværet er svært. Børn, forældre og plejeforældre kan have mange følelser i spil omkring samværssituationer, og der kan være brug for mere fokus på at samle op med parterne i forlængelse af samvær. Børn bør rutinemæssigt gives mulighed for at tale om samværet med 'fagkompetent personale'. Børn kan have brug for at vende de samtaler og aktiviteter, de har haft med forældrene under samvær. Det er ligeledes vigtigt at lave grundig opfølgning med forældre. At hjælpe forældre med den følelsesmæssige stress forbundet med at miste omsorgen for sit barn og det sociale stigma forbundet dermed, er af stor betydning for forældrenes mulighed for at håndtere samværet positivt (Stang et al., 2023).

Det samme gælder for plejeforældre, hvor en opfølgning i forhold til, hvordan de oplever deres muligheder for at beskytte barnet og anerkende den krævende situation, de står i, er af stor betydning (Stang et al., 2023). I mange tilfælde efterspørger plejeforældre støtte, information og forberedelse i forbindelse med samværet mellem barnet og barnets forældre (Ruiz-Romero et al., 2022). Der er således behov for indsatser målrettet plejeforældre i relation til at understøtte gode samvær (Martínez et al., 2016). Det er her centralt, at plejeforældre mødes med anerkendelse af det krydsfelt, der er mellem beskyttelse af barnet og åbenhed i forhold til barnets familie. Her kan plejeforældre med fordel også indtages i udformning af samværsplaner og tildeles vejledning omkring deres rolle i samværets undersøgelse (Stang et al., 2023).

6.3 Model for faste møder i barnets netværk

Generelt set er der også i Danmark en efterspørgsel efter indsatser, der kan understøtte gode samvær, fordi kommuner såvel som forældre og anbringelsessteder oplever samvær som afgørende, men også udsat på mange måder (Lausten et al., 2023). Forældre angiver sommetider et ønske om bedre behandling, inddragelse og fleksibilitet, hvad angår hyppighed og form på samvær med deres børn (García-Martín et al., 2019:180) – et punkt, som faste møder eventuelt kan medvirke til at imødekomme. Ved at iværksætte møder i netværket omkring barnet gives parterne bedre muligheder for at udveksle synspunkter og erfaringer i relation til samværet for barnet og dermed udvikle gensidige forståelser, empati og accept af aftaler. I litteraturen peges også på, at forældre kan gives mulighed for at kommentere på samværsindberetninger med henblik på at nuancere observationer og vurderinger (Stang et al., 2023). Ikke mindst muliggør faste møder, at parterne opnår indflydelse på beslutninger omkring samvær, ligesom det kan give forældrene den information, de har brug for omkring barnets hverdagsliv for at kunne være med-skabere af et godt samvær.

I litteraturen nævnes forskellige former for familie-team-møder såsom 'Family Group Decision Making', 'Family Team Conferencing', 'Team Decision-Making', 'Family Unity Meetings' (se Rockhill, 2021) eller den norske RAUSHET (Engelien, Kvello & Vestvik, 2023:184; se også www.fosterhjemsforening.no). I sidstnævnte er der fokus på at bygge bro mellem forældre, plejeforældre og myndighed, dvs. at understøtte konstruktive og løbende samtaler mellem parterne og i fællesskab få drøftet relevante forhold omkring samvær. I denne vidensindsamling er vi *ikke* gået nærmere ind i alle de forskellige modeller for samarbejde mellem familier, myndighed og anbringelsessted i forhold til, hvilke samarbejdsmodeller der er gavnlige for hvem og hvornår. Men qua vidensindsamlingens fremsøgte litteratur er det et opmærksomhedspunkt, at modeller for samarbejdet kan have en række fordele.

En af pointerne med god og løbende kontakt mellem fagpersoner og barnets forældre er også at kende deres behov for hjælp. Litteraturen peger på, at ved at sikre tilstrækkelig støtte og indsatser til forældrene kan der opnås bedre samværssituationer for alle parter (Ruiz-Romero et al., 2022:7; Martínez et al., 2016). Et tilbud om støtte til at styrke *forældrekompetencer* kan være nyttigt, men må tilpasses forældrenes situation (Salas et al., 2021; Engelién, Kvello & Vestvik, 2023) og må gives med respekt for, at forældrene har mistet hverdagen med barnet og dermed naturligt ikke er trænet i det daglige samvær med dette. Hos nogle forældre er der et udtalt behov for styrkelse af deres forældrekompetencer, hvis fx forældrene mangler evner til at interagere med barnet og vinde barnets interesse, hvilket kan lede til frustration og skade kvaliteten af samværet (Salas et al., 2021). Her peges der på et behov for indgriben på to niveauer:

1. Styrke forældres kompetencer, støtte dem i udvikling af strategier til at interagere med barnet og til at håndtere vanskelige situationer under samvær.
2. Sikre at fagprofessionelle, fx samværskonsulenter eller andre, som er til stede under (og før eller efter) samvær, er tilstrækkeligt klædt på fagligt til at fungere som mediatorer eller facilitatorer i forhold til at skabe gode samvær. Det kan fx være at sætte gang i en aktivitet eller en fælles leg/spil, der kan understøtte positiv og prosocial adfærd og gensidighed mellem parterne (Salas et al., 2021:552). Herunder kan lokationen for samvær også komme i spil, så samværene flyttes til fx en legeplads eller en sportsaktivitet eller lignede.

6.4 Følg samværet tæt og genbesøg aftaler

Som en overordnet ramme omkring samvær er det afgørende for gode samvær, at aftaler om samvær løbende – og ofte – genbesøges fra alles perspektiver, da både ønsker og praktiske forhold kan ændre sig for alle involverede parter (Fossum, Vis & Holtan, 2018). Børn og forældres livssituation og hverdagsliv kan være meget foranderligt med stor indflydelse på samværene, og samvær kan forbedres ved løbende at tage højde for ændringer i barnets, forældrenes eller plejeforældrenes liv (Fuentes et al., 2019:1421). Derfor er det centralt, at information og aftaler om samvær løbende må genbesøges for at sikre, at alles perspektiver fortsat er varetaget. Det gælder særligt barnet (Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskapssenter, 2021), men også forældre (García-Martín et al., 2019:175), plejeforældre (Fossum, Vis & Holtan, 2018) og socialarbejdere (Fuentes et al., 2019), at vurderinger i forhold til samvær løbende må vurderes og reguleres under hensyntagen til den samlede familiesituation.

Relationen mellem plejeforældre og forældre er et særligt punkt, som må følges og plejes; relationen kan være belastet, hvilket kan influere på samværet (Martínez et al., 2016; Bengtsson et al., 2021). Litteraturen giver også eksempler på gode og nære relationer mellem parterne (Bengtsson et al., 2021) og eksempler, hvor samarbejdet mellem plejeforældre og forældre gradvist opbygges gennem samvær og under supervision (Fuentes et al., 2019:1421). Samvær og relationen til barnets egen familie er noget, som ifølge både børn, plejefamilier og fagprofessionelle fylder meget og løbende bør gives opmærksomhed.

Litteratur

Ankestyrelsen (2013). *Ankestyrelsens undersøgelse af hvordan familie og netværk bliver inddraget i børnesager*. Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen (2020). *Afbrydelse af samvær og/eller kontakt: Sags gennemgang og kommuneperspektiver*. Ankestyrelsen.

Atwool, N. (2013). Birth family contact for children in care: How much? How often? Who with? *Child Care in Practice*, 19(2), 181-198.

Aulie, T.S., Granly, Y. & Forandringsfabrikken Kunnskapssenter. (2021). *Det handler om oss: 100 barn i alderen 7-18 år om samvær i barnevernet*. Forandringsfabrikken Kunnskapssenter.

Bengtsson, T.T. & Karmsteen, K. (2021). Recognition of parental love: Birth parents' experiences with cooperation when having a child placed in family foster care in Denmark. *The British Journal of Social Work*, 51(6), 2021, Pages 2001–2018.

Bengtsson, T.T., Luckow, S.T., Rasmussen, P.S. & Liversage, A. (2021). *Rekruttering og fastholdelse af plejefamilier: Udviklingstendenser og geografisk variation*. VIVE.

Bengtsson, T.T. & Mølholt, A.-K. (2018). Creation of belonging and non-belonging in the temporal narratives of young people transitioning out of care in Denmark. *Nordic Social Work Research*, 8(sup1), 54-64.

Bergman, A.-S. & Sandahl, C. (2020). *Umgänge ur barnens perspektiv: erfarenheter av kontakt med anhöriga för barn som bor i familjehem*. FoU Södertörn.

Boyle, C. (2017). 'What is the impact of birth family contact on children in adoption and long-term foster care?' A systematic review. *Child & Family Social Work*, 22, 22-33.

Bryderup, I.M. & Johansen, S.A. (2022). *Anbragte børn og unge på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder*. Klim.

Bullen, T., Taplin, S., McArthur, M., Humphreys, C. & Kertesz, M. (2017). Interventions to improve supervised contact visits between children in out of home care and their parents: A systematic review. *Child & Family Social Work*, 22(2), 822-833.

- Collings, S. & Wright, A.C. (2022). "You are mum and then they are mum": Negotiating roles, relationships, and contact in out-of-home care. *Family Relations*, 71(3), 1211-1225.
- Collings, S., Wright, A.C., Spencer, M. & Luu, B. (2020). How foster carers experience agency support for birth family contact. *Child & Family Social Work*, 25(1), 83– 91.
- Cryer, Q.R. (2015). *Father involvement and informal kinship care: Impacts on child wellbeing. Dissertation.* University of Illinois at Chicago.
- Delgado, P., Carvalho, J.M.S., Pinto, V.S. & Oliveira, J. (2017). Carers and professionals' perspectives on foster care outcomes: The role of contact. *Journal of Social Service Research*, 43(5), 533-546.
- Engelien, A.O., Kvello, Ø. & Vestvik, H. (2023). *Samvær mellom barn og biologiske foreldre: Etter plassering utenfor hjemmet.* Universitetsforlaget.
- Fossum, S., Vis, S.A. & Holtan, A. (2018). Do frequency of visits with birth parents impact children's mental health and parental stress in stable foster care settings. *Cogent Psychology*, 5(1), 1-11.
- Fuentes, M.J., Bernedo, I.M., Salas, M.D. & García-Martín, M.A. (2019). What do foster families and social workers think about children's contact with birth parents? A focus group analysis. *International Social Work*, 62(5), 1416–1430.
- Fuentes-Peláez, N., Amorós, P., Mateos, A., Balsells, M.A. & Violant, V. (2013). The biological family from the perspective of kinship fostered adolescents. *Psicothema*, 25(3), 349-354.
- García-Martín, M.A., Fuentes, M.J., Bernedo, I.M. & Salas, M.D. (2019). The views of birth families regarding access visits in foster care. *Journal of Social Work*, 19(2), 173-191.
- Gibson, S.M., Cryer-Coupet, Q., Knox, J.L. & Field, K. (2020). Father involvement in kinship care: A risk and resilience perspective. *Children & Youth Services Review*, 119, 1-10.
- Healy, K., Walsh, T., Venables, J. & Thompson, K. (2023). Looked after children's right to contact with birth parents: An Australian study. *Child & Family Social Work*, 28(3), 659-668.

- Jacobsen, A.F., Hjaltason, P., Dissing, M., Jørgensen, S.S., Skibsted, M. & Holmer, S.K. (2023). *Tvangsadoption i et menneskeretligt perspektiv*. København: Institut for Menneskerettigheder.
- Kiraly, M. & Humphreys, C. (2013a). Perspectives from young people about family contact in kinship care: "Don't push us-listen more". *Australian Social Work, 66*(3), 314-327.
- Kiraly, M. & Humphreys, C. (2013b). Family contact for children in kinship care: A literature review. *Australian Social Work, 66*(3), 358-374.
- Kiraly, M. & Humphreys, C. (2015). A tangled web: Parental contact with children in kinship care. *Child & Family Social Work, 20*(1), 106-115.
- Kiraly, M. & Humphreys, C. (2016). 'It's about the whole family': Family contact for children in kinship care. *Child & Family Social Work, 21*(2), 228-239.
- Knudsen, L. (2009). *Børn og unge anbragt i slægten: En sammenligning af slægtsanbringelser og anbringelser i traditionel familiepleje*. SFI.
- Larkins, C., Ridley, J., Farrelly, N., Austerberry, H., Bilson, A., Hussein, S., Manthorpe, J. & Standley N. (2015). Children's, young people's and parents' perspectives on contact: Findings from the evaluation of social work practices. *British Journal of Social Work, 45*(1), 296-312.
- Lausten, M. & Andreasen, A.G. (2021). *Karakteristik af udsatte forældre 2019*. VIVE.
- Lausten, M. & Andreasen, A.G. (2022). *Anbragte unges trivsel 2020: Trivselsundersøgelse blandt anbragte 15- og 17-årige, 2014-2020*. VIVE.
- Lausten, M., Kloppenborg, H.S., Engbo, A. & Iversen, K. (2023). *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn: Slutevaluering*. VIVE.
- Luckow, S., Rasmussen, P.S., Westergren, S.E. & Jonsen, E.H. (2021). *Nye plejefamilier: Hvad kendetegner nye plejefamilier, og hvorfor vælger de at blive plejefamilie?* VIVE.
- Martínez, M.S., Fuentes, D., Bernedo, M.J. & Garcia-Martin, M.A. (2016). Contact visits between foster children and their birth family: The views of foster children, foster parents and social workers. *Child & Family Social Work, 21*(4), 473-483.
- Moldestad, B. & Skilbred, D. (2009). Foreldres oplevelse av et foreldreskap på avstand. *FONTENE Forskning, 2*(9), 41-52.

- Nesmith, A. (2013). Parent-child visits in foster care: Reaching shared goals and expectations to better prepare children and parents for visits. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 30(3), 237-255.
- Poitras, K., Porlier, S. & Tarabulsky G.M. (2022). Child's adjustment and parent-child contact after child placement into foster care: A systematic review. *Journal of Public Child Welfare*, 16(5), 575-606
- Rasmussen, P.S., Hestbæk, A.-D. & Røgeskov, M. (2020). *Svære anbringelses-sager: Erfaringer fra VISO-rådgivningsforløb*. VIVE.
- Rasmussen, B.M. & Jæger, S. (2021). The emotional and other barriers to kinship care in Denmark: A case study in two Danish municipalities. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 38, 201-209.
- Rockhill, A. (2021). Parents' experiences of family team meetings in child welfare. *Child & Family Social Work*, 26(3), 370-378.
- Ruiz-Romero, K.J., Salas, M.D., Fernández-Baena, F.J. & González-Pasarín, L. (2022). Is contact with birth parents beneficial to children in non-kinship foster care? A scoping review of the evidence. *Children and Youth Services Review*, 143, 1-12.
- Salas, M.D., Bernedo, I.M., García-Martín, M.A. & Fuentes, M.J. (2021). Behavioral observation and analysis of participants in foster care visits. *Family Relations*, 70(2), 540-556.
- Sen, R. & Broadhurst, K. (2011). Contact between children in out-of-home placements and their family and friends networks: A research review. *Child & Family Social Work*, 16(3), 298-309.
- Skoglund, J. & Thørnblad, R. (2021). Problemer med foreldresamvær i barnevernet – unge voksnes fortellinger. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(3), 210-228.
- Skoglund, J., Thørnblad, R. & Holtan, A. (2019). Children's relationships with birth parents in childhood and adulthood: A qualitative longitudinal study of kinship care. *Qualitative Social Work*, 18(6), 944-964.
- Social-, Bolig- og Ældreministeriet (2022). *Forhold under anbringelsen*. Tilgået 27.6.2023: <https://sm.dk/arbejdsomraader/udsatte-boern-og-unge/saerlig-stoette-og-hjaelp/anbringelser-uden-for-hjemmet/forhold-under-anbringelsen>

Social- og Indenrigsministeriet (2019). *Socialpolitisk Redegørelse 2019*. Social- og Indenrigsministeriet.

Stang, E.G., Baugerud, G.-A, Backe-Hansen, E. & Rugkåsa, M. (2023). *Samvær i praksis: En forskningsbasert undersøkelse av samværsordninger i barnevernet: Hovedrapport fra prosjektet «Samvær etter omsorgsovertakelse»*. Oslo Metropolitan University (OsloMet).

Taplin, S., Lucas, N., Suomi, A., Humphreys, C., Kertesz, M., & McArthur, M. (2021). Parents' supervised contact visits with their children in care: Factors associated with cancellations. *Children & Youth Services Review, 127*, 1-8.

Wegler, B. & Warming, H. (1996). *Barnet mellem to familier: En undersøgelse af samarbejdet mellem forældre og plejeforældre*. Dafolo Forlag.

Bilag 1 Litteratursøgning og screening

Vidensindsamlingen bygger på en systematisk litteratursøgning af internationale studier om samvær under anbringelser. Forud for den systematiske litteratursøgning har vi søgt viden og sparring fra advisory board og øvrige videnspersoner med tilknytning til Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv samt gennemført en indledende eksplorativ søgning. Den indledende eksplorative søgning og sparring med videnspersoner har bidraget til at kvalificere søgekriterier og relevante søgetermer for den systematiske litteratursøgning. Ligeledes indgår der centrale studier om samvær fra den indledende søgning i vidensindsamlingen.

Søgetermer

Den systematiske litteratursøgning har taget afsæt i på forhånd fastlagte søgetermer genereret fra titler og emneord i centrale artikler om samvær. Bilagstabel 1.1 giver en oversigt over anvendte søgetermer, der har formet litteratursøgningen bag vidensindsamlingen.

Bilagstabel 1.1 Søgetermer

Dimension	Dansk	Engelsk
Anbragt	Anbragt* Anbringelse* Tvangsanbragt* Tvangsfjerne* Plejebarn*/Plejebørn* Døgnplac* Døgnanbragt* Døgnanbring* Institutionsplacer* Institutionsanbring* Institutionsanbragt* Familiepleje* Plejefamilie* Tvangsfjern* Slægtplac* Slægtsanbringelse* Slægtsanbragt* Slægtspleje* Netværksplac* Netværksanbringelse* Netværksanbragt* Netværkspleje* Døgninstitution* Opholdssted* Børnehjem*	Foster* Foster care Foster placement Foster home Protective service Child* welfare Out-of-home care OHC OOHC Kinship care Placed care Child placement Substitute care Looked after Alternative care Public care

Dimension	Dansk	Engelsk
	Børneforsorg Ungdomsforsorg Social forsorg Ungdomshjem* Omsorgsovertagelse*	
Børn/unge	Barn*/Børn* Dreng* Pige* Spædbarn* Spædbørn* Småbarn* Småbørn* Førskolebarn* Førskolebørn* Skolebarn* Skolebørn* Teenager* Ung* Ungdom* 0-6 år/0-12 år/0-17 år	Child*/Children* Boy* Girl* Infant* Toddler* Teen* Teenage* Youth Young Minors Adolescent* Adolescence 0-6 years/0-12 years/0-17 years
Samvær/kontakt	Samvær* Kontakt* Besøg* Møde* Relation* Forældrekontakt* Familiekontakt* Forældresamvær* Familiesamvær* Børnekontakt* Børnesamvær*	Contact session Contact visit* Visit* Parent-child contact Parent-child visit Parental contact Birth family contact Foster care visit* Family contact Family time Parent* visit* Collaboration Collaborative relationship Collaborative meeting Reunification
Forældre	Forældre* Mor/Moren/Moder* Far/Faren/Fader* Forældre-barn Forældre-børn Voksen-barn Biologisk mor Biologisk far Biologiske forældre Biologisk familie	Biological parents Parent* Biological family Birth family Birth parents Mother* Father* Mum Dad

Søgedatabaser

Den systematiske litteratursøgning er gennemført i både nordiske og internationale databaser og hjemmesider. Se oversigt over afsøgte databaser og hjemmesider i Bilagsboks 1.1.

Nordiske databaser

- Academic Search Premium (EBSCO)
- PsycINFO (EBSCO)
- SocIndex (EBSCO)
- ERIC (EBSCO)
- Sociological Abstracts (ProQuest)
- International Bibliography of the Social Sciences – IBSS (ProQuest)
- Social Services Abstract (ProQuest)
- Social Care Online
- Web of Science (Clarivyte)
- EBSCO Open Dissertations
- Open Access Theses and Dissertations

Internationale databaser

Hjemmesider

Danmark:

- VIVE – Nationalt forsknings- og analysecenter for velfærd
- NUBU – Nationalt center for forskning i udsathed blandt børn og unge
- Ankestyrelsen
- Socialstyrelsen
- Metodecentret

Sverige:

- Socialstyrelsen
- FoU Välfärd

Norge:

- Norsk Institutt for Forskning om Oppvekst, Velferd og Aldring (NOVA)
- NUBU – Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge

USA:

- Child Welfare Information Gateway

Inklusions- og eksklusionskriterier

Udgangspunktet for den systematiske litteratursøgning samt efterfølgende screening af litteratur er en række opstillede inklusions- og eksklusionskriterier angivet i Bilagstabel 1.2. Disse kriterier har været styrende for søgningerne såvel som for den endelige udvælgelse af den inkluderede litteratur.

Bilagstabel 1.2 Inklusions- og eksklusionskriterier

Kriterier	Inkluderes	Ekskluderes
Population		
Målgruppe	Anbragte børn og unge (0-17 år)	Anbragte unge på 18 år eller ældre
Kontekst		
Anbringelsesform og -type	Alle anbringelsesformer (familiepleje, opholdssted, døgninstitution, eget værelse) og -typer (frivillige anbringelser og tvangsanbringelse)	Publikationer, som ikke omhandler anbringelser
Samværstype og -part	Alle samværstyper (ikke-overvåget, overvåget, plejefamilie/familiekonsulent/samværskonsulent til stede) Samvær med forældre, herunder begge eller mor hhv. far	Publikationer, som alene omhandler samvær med søskende, andre familiemedlemmer eller venner
Samværslokation	Alle samværslokationer (samvær hos plejefamilie, hos biologiske forældre, i kommunen og samvær på neutral lokation)	Publikationer, som ikke omhandler samvær
Afgrensning		
Geografi	Vestlige lande (Vesteuropa, Nordamerika, New Zealand og Australien)	Ikke-vestlige lande
Periode	2013-2023	Fra 2012 eller tidligere
Sprog	Dansk, svensk, norsk, engelsk	Øvrige sprog
Publikationstype	Forskningsoversigter, reviews, metastudier, enkeltstudier, ph.d.-afhandlinger, rapporter, evalueringer, udredninger, bøger, tidsskrifter	Publikationer uden eller med mangelfuld data- og metodebeskrivelse Publikationer, der er introducerende, teoretiske, historiske eller juridiske Publikationer såsom håndbøger, pjecer, simple evalueringer og udredninger, inspirationsmateriale, udviklingsprojekter, bacheloropgaver og specialer

Screeningen af den fundne litteratur er foregået i tre faser (se screeningsprocessens tre faser i Bilagsfigur 1.4). **I første screeningsfase** blev der indledningsvis gennemført en systematisk søgning i nordiske databaser og på hjemmesider. Fordi det danske velfærdssystem på mange måder er sammenligneligt

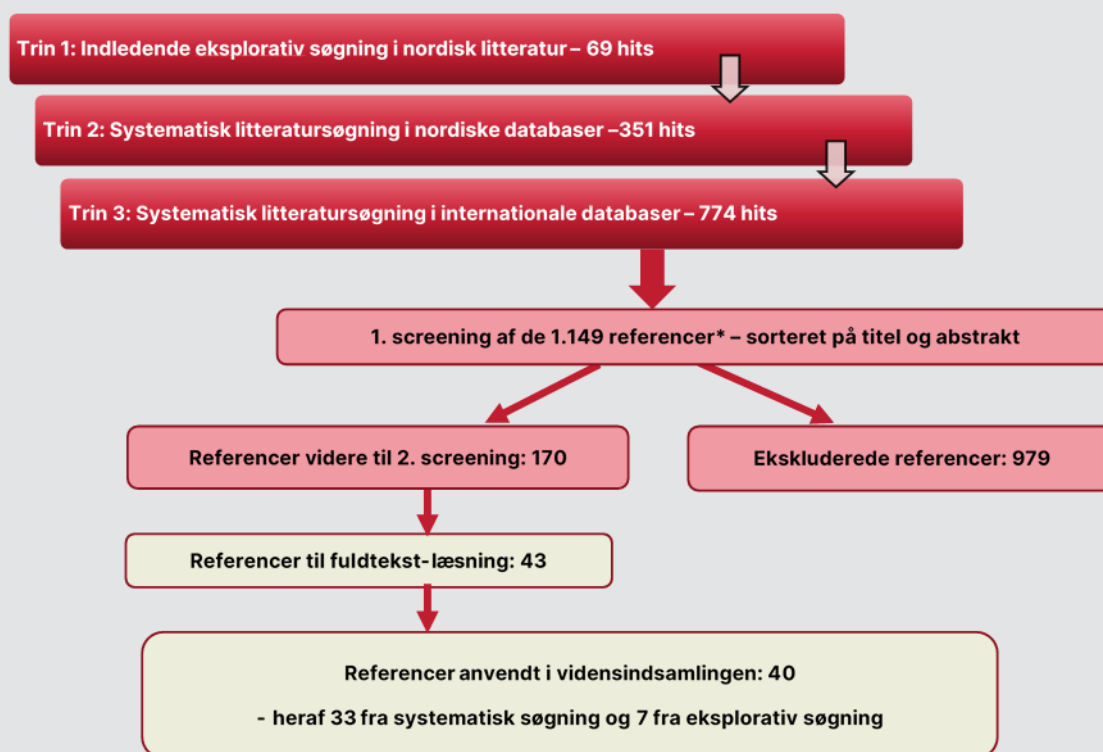
med velfærdssystemerne i Norge, Sverige og Finland, søgte VIVEs informationspecialist litteratur om samvær i nordiske databaser. Antallet af relevante studier viste sig imidlertid ikke helt tilstrækkeligt i omfang og kvalitet til at lave en vidensindsamling med et solidt vidensgrundlag. Følgelig blev der foretaget en systematisk litteratursøgning i internationale databaser og på hjemmesider. Den indledende eksplorative søgning affødte i udgangspunktet 69 titler, den systematiske litteratursøgning i nordiske databaser gav 351 titler (hvoraf 45 var identiske med litteratur fundet i den eksplorative søgning), mens den systematiske litteratursøgning i internationale databaser resulterede i 774 referencer (efter dubletsortering)¹². Søgningen fandt sted i foråret 2023 og dækkede publikationer fra perioden 2013-2023.

Disse referencer indgik i **anden screeningsfase**, hvor referencernes relevans blev vurderet ud fra deres titel og abstract i forhold til inklusions- og eksklusionskriterierne. I anden fase blev referencer ekskluderet, hvis de fx omhandlede samvær i forbindelse med skilsmisssager, adoptionssager, litteratur om anbringelser bredt set, herunder relationsopbygning mellem barn og plejeforældre hhv. andre plejebørn mv. I denne fase blev 170 referencer vurderet relevante eller potentielt relevante. De potentielt relevante referencer var publikationer, hvor det ikke var muligt at vurdere deres relevans på baggrund af titel og abstract. For eksempel fremgik det ikke altid af titel eller abstract, om litteraturen omhandlede samvær under anbringelser, men med fx et retsligt fokus – hvordan har juraen ændret sig over tid, hvordan ser samværsrettigheder ud i forskellige lande, eller med et fokus på relationen mellem plejeforældre og forældre, som omhandlede sammenbrud i anbringelser mv.

I **tredje screeningsfase** blev referencerne vurderet ud fra læsning af studiernes fuldtekst. Her blev en række studier ekskluderet, da de ved nærmere gennemlæsning ikke opfyldte ét eller flere inklusionskriterier. I alt blev 40 referencer vurderet relevante i tredje screeningsfase og således endeligt inkluderet i vidensindsamlingen. Litteratursøgningen og screeningsprocesserne har ledt frem til i alt 40 udgivne artikler, bøger og rapporter – både nordisk og international litteratur, heraf 7, som fremgik af den indledende eksplorative søgning og afdækning blandt videnspersoner med tilknytning til Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv og de resterende 33 fremkommet af de systematiske litteratursøgninger. En gennemgang af vidensindsamlingens inkluderede studier fremgår af Bilagstabel 2.1 og 2.2. Søgningerne er ikke udtømmende, og der kan derfor være relevante studier, som ikke er blevet indfanget.

¹² De klart irrelevante referencer blev frasorteret af søgespecialisten i første screeningsrunde.

Bilagsfigur 1.1 Trin i litteratursøgning og screening til videnssamlingen



Note: * De 1.149 referencer, som indgik i første screening, udgør det samlede antal unikke hits fra alle tre trin i søgningen.

Kilde: VIVE

De 40 studier, der indgår i vidensindsamlingen, er vurderet relevante, da de lever op til de fastsatte metodiske krav samt inklusionskriterierne og belyser forskellige aspekter af samvær under anbringelser fra hhv. børn og unges perspektiver, forældres perspektiver, plejeforældres perspektiver og fagprofessionelles perspektiver.

Efter identificeringen af de 40 relevante studier blev studierne genlæst, og der blev udarbejdet et referat af hvert studie med beskrivelse af studiets metode, resultater og konklusioner. Herefter blev studierne fund kategoriseret med afsæt i de fire undersøgelsesspørgsmål, hvilke også har dannet grundlag for strukturen i vidensindsamlingen.

De fleste af de inkluderede studier stammer fra andre vestlige lande (25), mens en del også stammer fra Danmark (9) og de øvrige nordiske lande (7).

Størstedelen af studierne (24) er baseret på kvalitative metoder (særligt interview eller fokusgrupper, men også observationer eller kombinationer af forskellige kvalitative tilgange), 8 af studierne er baseret på kvantitative metoder (typisk spørgeskemaundersøgelser), 1 er et pilotstudie, mens der også er inkluderet 5 litteraturreviews og 1 bog.

Bilag 2 Vidensindsamlingens centrale litteratur

Bilagstabel 2.1 giver et overblik over de 40 inkluderede studier fra hhv. den systematiske litteratursøgning (33 studier) og den eksplorative søgning (7 studier), herunder et kort oprids af metode og fokus i litteraturen.

Bilagstabel 2.1 Inkluderede studier

Inkluderede studier fra den systematiske søgning					
Forfatter(e)	Land	År	Tidsskrift/forlag	Metode	Fokus
Ankestyrelsen	Danmark	2013	Ankestyrelsen	9 interviews med anbragte børn i alderen 10-14 år.	Anbragte børns perspektiver på, hvornår samvær fungerer.
Atwool	New Zealand	2013	Child Care in Practice	Litteraturreview. Mangler metodiske oplysninger om antal studier og systematik i udvalg. Forfatteren trækker primært på egen forskning, foretaget gennem mange år med børn og unge i anbringelser samt plejefamilier.	Betydningen af samvær og faktorer der bidrager til det gode samvær.
Aulie, Granly & Forandringsfabrikken Kunnskaps senter	Norge	2021	Forandringsfabrikken	Interview med 100 børn (7-18 år) i forskellige anbringelser i 21 forskellige norske kommuner. 98 af de 100 deltagende børn har haft samvær. Interview blev foretaget ud fra en 'Participatory Learning and Action' tilgang.	Fokus er at afdække, hvad børn mener er målet med samvær med forældre, og hvordan børn mener at beslutninger omkring samvær skal træffes.
Bergman & Sandahl	Sverige	2020	FoU Södertörn	Interviews med 19 anbragte børn i alderen 10-17 år, 17 opfølgingsinterviews med samme børn over telefon, 18 tidslinjer over samværsforløbet samt skriftlige beretninger om en god oplevelse med samvær fra 2 af børnene.	Betydningen af samvær og faktorer der bidrager til det gode samvær.
Boyle	England	2017	Child & Family SocialWork	Systematisk litteraturreview. Inkluderer 11 studier, primært kvalitative, om betydningen af samvær for børn i langtidsanbringelser og adoptioner. Studier er baseret på mellem 34-130 børn og få studier er casestudier.	Betydningen af samvær og modererende faktorer for outcomes af samvær.
Bryderup & Johansen	Danmark	2022	Forlaget Klim	Repræsentativ spørgeskemaundersøgelse blandt døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder; samlet set indgår 432 institutioner, hvoraf 55 pct. har gennemført besvarelsen, og knap 5 pct. har gennemført besvarelsen delvist.	Kortlægning af anbringelser på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder i Danmark.
Bullen, T. et al.	Australien	2017	Child & Family SocialWork	Systematisk litteraturreview. Inkluderer 12 studier primært baserede på kvalitative metoder. Konklusionerne skal læses med forbehold for	Interventioner/programmer der kan forbedre overvåget samvær.

Inkluderede studier fra den systematiske søgning					
Forfatter(e)	Land	År	Tidsskrift/ forlag	Metode	Fokus
				et fravær af store metodisk stringente studier med langsigtet opfølgning.	
Collings et al.	Australien	2020	Child & Family SocialWork	Mixed methods studie. Fokusgruppeinterviews med 30 plejeforældre og survey med 76 plejeforældre.	Plejeforældres perspektiver på samvær mellem anbragte børn og deres forældre samt perspektiver på støtte til samværet fra fagprofessionelle.
Collings & Wright	Australien	2022	Family Relations	Semi-strukturerede og individuelle interviews med 5 mødre (26-36 år), med op til 3 anbragte børn, og plejemødre til de samme anbragte børn. Alle undtagen ét af børnene var anbragt før de fyldte et år eller umiddelbart efter fødslen af en yngre søskende.	Hvordan håndteringen af et dobbelt moderskab mellem plejemødre og mødre har betydning for et succesfuldt samarbejde omkring samvær.
Cryer	USA	2015	University of Illinois at Chicago	Stikprøven inkluderer 207 slægtsplejeforældre, som har deltaget i 4 bølger af strukturerede interviews (171 respondenter i 4. bølge).	Hvilken betydning har samvær med far for anbragte børn og hvilken rolle spiller relationen til far for anbragte børns trivsel?
Delgado et al.	Portugal	2017	Journal of Social Service Research	Spørgeskemaundersøgelse med to anbringelsesteams og 140 plejeforældre som har 212 anbragte børn til fælles.	Betydningen af samvær for outcomes af anbringelsen.
Engelien, Kvello & Vestvik	Norge	2023	Universitetsforlaget	Primært baseret på teoretiske betragtninger og viden – herunder udviklingspsykologi og teori om tilknytningsudvikling – men trækker også på forskningsviden, dog uden alle steder tydeligt at angive hvilke studier der har ledt til pointerne.	Bogen er tænkt som et værktøj til at vurdere samvær, og gennemgår juridiske bestemmelser, samværs kvalitet og eksempler på planlægning af samvær inkl. inddragelse af barnets perspektiv.
Fossum, Vis & Holtan	Norge	2018	Cogent Psychology	Spørgeskemaundersøgelse blandt plejeforældre og slægtskabsplejeforældre til 203 børn. Børnene var gennemsnitligt 2,3 år gamle ved anbringelsestidspunktet og havde gennemsnitligt boet i den samme plejefamilie i 5,4 år, på undersøgelsestidspunkt.	Undersøger effekter af antallet af samvær med forældre fra plejeforældres perspektiv. Undersøger om hyppighed af samvær har en effekt på barnets primære tilknytning, barnets trivsel og plejeforældres stressniveau.
Fuentes et al.	Spanien	2019	International Social Work	Fokusgruppeinterviews med 8 socialarbejdere fra 4 forskellige plejeagenturer og 1 fokusgruppeinterview med 9 plejeforældre.	Plejeforældre og socialarbejderes perspektiver på fordele og problemer ved samvær mellem anbragte børn og deres forældre.
Fuentes-Peláez et al.	Spanien	2013	Psicothema	Fokusgruppeinterviews med 57 anbragte unge 13-18-årige i slægtskabspleje. 54 pct. af de unge bor hos deres bedsteforældre, 44 pct. hos deres forældres søskende og resten hos andre relationer såsom søskende, kusiner og fætre. De unge har gennemsnitligt været anbragte i 7 år.	Slægtskabsanbragte unges perspektiver på betydningen af samvær for deres familieforståelse, relation til forældrene og relation mellem forældre og plejeforældre.

Inkluderede studier fra den systematiske søgning

Forfatter(e)	Land	År	Tidsskrift/ forlag	Metode	Fokus
García-Martín et al.	Spanien	2019	Journal of Social Work	Semistrukturerede interviews med 23 familier til 35 børn i anbringelser; heraf 18 af familierne havde overvåget samvær med deres børn mens 5 havde ikke-overvåget samvær. Børnene var gennemsnitligt 7,8 år.	Studiet har fokus på at belyse forældre-perspektiver på samvær – hvordan forældrene oplever samværet og hvad de eventuelt kunne ønske sig forbedret.
Gibson et al.	USA	2020	Children and Youth Services Review	Semi-strukturerede interviews med 25 fædre til børn i slægtskabspleje.	Undersøger hvad der fremmer og hæmmer fædres involvering i slægtsanbringelser, herunder adgang, engagement og ansvar ift. barnet.
Healy et al.	Australien	2023	Child & Family Social Work	Kvalitativt fokusgrupppestudie med 27 fagpersoner, som arbejder med børn i anbringelser. Interviewpersonerne repræsenterer forskellige aldersgrupper, anciennitet og fagligheder.	Undersøger juridiske- og familie-støtte praktikerer (legal and family support practitioners) oplevelse af barrierer for samvær mellem børn i anbringelser og forældre.
Kiraly & Humpherys	Australien	2013a	Australian Social Work	Et kvalitativt studie med 21 børn og unge (10-29 år), som har erfaringer med slægtsanbringelser – interview og fokusgrupper og deres erfaringer og råd til praksis.	Børn og unges perspektiver på samvær under slægtsanbringelse – en delundersøgelse i et større projekt om slægtsanbringelser – The family Link study.
Kiraly & Humpherys	Australien	2013b	Australian Social Work	Litteraturreview om samvær under slægtsanbringelser – 24 studier inkluderet – blandet kvalitative, kvantitative, mixed methods og grå litteratur	Reviewet har fokus på forhold omkring familie-relationer, støtte og tryghed omkring samvær og identitet hos barnet
Kiraly & Humpherys	Australien	2016	Child and Family Social Work	Et studie blandt slægtsplejeforældre om deres erfaringer med samvær mellem barn og forældre. I alt deltog 430 slægtsplejeforældre i en survey (heraf 268 bedsteforældre, de resterende 'other relatives' eller andet netværk), og 73 i enten fokusgruppeinterview eller enkeltinterview.	Slægtsplejeforældres perspektiver på samvær under slægtsanbringelse – en delundersøgelse i et større projekt om slægtsanbringelser – The family Link study.
Kiraly & Humpherys	Australien	2015	Child and Family Social Work	Interviewundersøgelse med 18 mødre og 2 fædre til børn i slægtsanbringelse. Majoriteten af forældrene var enten aktivt misbrugende eller tidligere misbrugende og over halvdelen berettede om vold i hjemmet, en del om psykisk lidelse, ingen var aktuelt i arbejde.	Perspektiver hos forældre med børn i slægtspleje, på oplevelser af samværet med barnet - en delundersøgelse i et større projekt om slægtsanbringelser – The family Link study.
Larkins et al.	England	2015	British Journal of Social Work	Matched kontrol-evaluerings design, hvor 169 børn og unge deltog i semistrukturerede interviews, heraf 121 børn og unge fra anbringelsessteder, de resterende har en social sag men ikke er i anbringelse. Derudover deltog 19 forældre i interviews, alle forældre til børn i anbringelser.	Børns, unges og forældres perspektiver på samvær – fund fra evaluering af 'Social Work Practice' (SWP), som har til formål at skabe mindre bureaukrati og bedre indsatser for børn.

Inkluderede studier fra den systematiske søgning

Forfatter(e)	Land	År	Tidsskrift/ forlag	Metode	Fokus
Martínez et al.	Spanien	2016	Child and Family Social Work	Et surveybaseret studie blandt 104 børn i anbringelser og deres respektive plejeforældre og socialrådgivere. Børnene var ml. 5-17 år, godt halvdelen (56 børn, 53.8 %) havde samvær med forældre. Børn og fagprofessionelle vurderede samværet ud fra bl.a. 'Affect Scale'.	Studiet undersøger hvad der karakteriserer samvær mellem børn i anbringelser (non-kinship, dvs. ikke slægtsanbringelser) og hvordan børnene følelsesmæssigt oplever kontakten til deres forældre.
Nesmith	USA	2013	Child and Adolescent Social Work Journal	Et pilotstudie af <i>Familyconnect</i> guidebooks, hvor i alt 133 personer deltog, herunder både plejeforældre, børn/unge, forældre og social workers, endvidere deltog en review-gruppe. Studiet omfattede førmåling umiddelbart inden brug af guidebooks og eftermåling, 2 mdr. efter.	Projektet undersøger forskellige perspektiver på 'family visits' under anbringelser; fungerer som en pilot-test for udarbejdelse af en guide til at støtte praksis omkring samværsaftaler og implementering.
Poitras, Porlier & Tarabulsky	Canada	2022	Journal of Public Child Welfare	Systematisk litteraturreview om sammenhængen mellem samvær og anbragte børns trivsel. Inkluderer 18 studier som alle indeholder et kvantitativt mål for hyppigheden af samvær og et eller flere kvantitative mål for trivsel. Inkluderer studier fra 1980-2019.	Undersøger om samvær påvirker tilknytning til barnets forældre, barnets skoleresultater, tilknytning til plejeforældrene eller adfærdsmæssige forstyrrelser.
Rockhill	USA	2021	Child and Family Social Work	Semi-strukturerede kvalitative interviews med 17 forældre (heraf 11 mødre), som på undersøgelsestidspunktet havde mindst et barn i anbringelse minimum gennem de sidste 6 mdr. Forældrene var præget af fattigdom, misbrug, hjemløshed, psykisk sygdom eller en kombination heraf.	Forældres oplevede udbytte af månedlige 'family team meetings' forvaltet i kommunalt regi. Artiklen analyserer fem temaer: forældres 'stemme', feedback og information, opmuntring og støtte, kommunikation og koordinering, ansvar hos fagpersoner.
Ruiz-Romero et. al.	Spanien	2022	Children and Youth Services Review	Review af spansk eller engelsk litteratur fra 1997 til 2022, om udbyttet for børn (beneficial to children) af samvær med forældre under anbringelse. I alt 21 studier indgår i reviewet.	Fire overordnede temaer er i fokus i reviewet: form af hyppighed af samvær, vurderinger af samvær, relationen mellem forældre og anbringelsessted, betydning af samvær for barnet.
Salas et al.	Spanien	2021	Family Relations	Kvalitativt observationsstudie af samvær for 20 børn i plejefamilieanbringelser. Børnene er mellem 5-17 år, gennemsnitligt 11 år, og samværet er videooptaget og analyseret gennem tre måneder.	Studie af, hvad der sker i selve samværet med mulig betydning for barnet; herunder analyse af bl.a. velkomst og afsked, interaktionsform, forældrestrategier og børns reaktioner på forældreanvisninger.
Skoglund, Thørnblad & Holtan	Norge	2019	Qualitative Social Work	Longitudinelt casestudie, hvor to piger og en dreng følges over en 15-årig periode med tre interviewnedslag: som 11-12-årige, 20-21-årige og igen som 28-29-årige. Der er gennemført livsbiografiske interviews.	Overordnet fokus for artiklen er relationen mellem børn/unge/voksne i slægtspleje og deres forældre. Herunder særligt, hvilken betydning relationen tilskrives af de unge (nu voksne,

Inkluderede studier fra den systematiske søgning					
Forfatter(e)	Land	År	Tidsskrift/ forlag	Metode	Fokus
					tidligere anbragte), og hvordan relationen ændres over tid.
Skoglund & Thørnblad	Norge	2021	Tidsskriftet Norges Barnevern	Semi-strukturerede kvalitative interviews med 26 unge (19-29 år) som er vokset op i slægtsskabspleje. Opvæksten til de fleste interviewede kan beskrives som relativt stabil da flertallet er vokset op i samme plejefamilie over længere tid.	Tidligere anbragte unge voksnes narrativer om problemer og udfordringer i samværet med deres forældre.
Stang et al.	Norge	2023	OsloMet	Rapport baseret på både en spørgeskemaundersøgelse blandt 72 myndighedssocialrådgivere, et online tidsserie studie der undersøger barnets (12-18 år), forældrene og plejeforældrenes perspektiver på samvær, samt et kvalitativt case studie suppleret med fokusgruppe interview.	Fokus er at få viden om, hvordan sociale myndigheder forbereder, faciliterer, implementerer og evaluerer fysisk samvær mellem børn og deres forældre. Hvordan oplever parterne samværet, og hvad påvirker disse oplevelser?
Taplin et al.	Australien	2021	Children and Youth Services Review	90 baseline interviews med forældre der har overvåget samvær med deres børn i alderen 0-14 år i langtidsanbringelse. Bivariate analyser undersøgte oddsene for at aflyse samvær.	Hvilke faktorer har betydning for aflysning af samværet set fra forældrenes perspektiv?
Inkluderede danske studier fra den eksplorative søgning					
Forfatter(e)	Land	År	Tidsskrift/ forlag	Metode	Fokus
Bengtsson & Karmsteen	Danmark	2021	The British Journal of Social World	Semi-strukturerede kvalitative interview med forældre til børn i anbringelser, interviewene blev indsamlet i to forskellige studier. I alt baserer artiklen sig på 22 forældre-interview (10 fra et studie og 12 fra et andet)	Artiklen undersøger forældres erfaringer med, at samarbejde med myndighedsrådgivere og plejeforældre om deres børn i anbringelser. Studiet identificerer en række forskellige forældrenarrativer forbundet med det, at have et barn i anbringelse.
Bengtsson et al.	Danmark	2021	VIVE-rapport	Kvalitativ interviewundersøgelse baseret på i alt 66 interview med plejeforældre, kommunale ledere, familieplejekonsulenter og sagsbehandlere samt ledere og konsulenter fra sociale tilsyn.	Undersøger muligheder og barrierer ift. rekruttering og fastholdelse af plejefamilier i Danmark – herunder udviklingstendenser og geografisk variation.
Bengtsson & Mølholt	Danmark	2018	Nordic Social Work Research	Artiklen baserer sig på kvalitative follow-up-interview med unge, som har været anbragt uden for hjemmet. Atten unge (17-21 år) medvirkede i et studie, mens 8 unge (20-33 år) medvirkede i et andet studie, som tilsammen danner afsæt for artiklen.	Creation of belonging and non-belonging in the temporal narratives of young people transitioning out of care in Denmark.

Inkluderede studier fra den systematiske søgning					
Forfatter(e)	Land	År	Tidsskrift/ forlag	Metode	Fokus
Lausten & Andreasen	Danmark	2022	VIVE-rapport	Forløbsundersøgelse blandt anbragte børn i Danmark – børn i alderen 11, 13, 15 og 17 år blev inviteret til deltagelse i spørgeskema om deres trivsel. Rapporten bygger overvejende på 15-17-åriges besvarelser, som tæller i alt 598 besvarelser.	Formålet med undersøgelsen er at kortlægge anbragte unges trivsel på forskellige områder, herunder fx de unges hverdag på anbringelsesstedet, venskaber, helbred, fritid, skolegang og relationer til familien.
Lausten et al.	Danmark	2023	VIVE-rapport	Rapporten bygger på Developmental Evaluation-tilgang (DE) og rummer både kvantitative og kvalitative data omkring implementering, resultater og omkostninger. Herunder spørgeskemabesvarelser fra forældre, myndighedsrådgivere, familiebehandlere og anbringelsessteder, interviews (i alt 35) samt tidsregistreringer blandt kommunedeltagerne.	VIVE og PwC har over en treårig periode udviklet og modnet indsatsen 'Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn'. Indsatsen har til formål at styrke forældrekompeterne og samarbejdet omkring barnet. Rapporten præsenterer slutevalueringen af indsatsen.
Luckow et al.	Danmark	2021	VIVE-rapport	Spørgeskemaundersøgelse med 110 nygodkendte plejefamilier fra fire ud af i alt fem tilsynsområder. Derudover interview med 12 plejeforældre, som er godkendt inden for det seneste år forud for undersøgelsen.	Undersøgelse blandt nye plejefamilier med det formål at få viden om, hvorfor nogle vælger at byde sig til som plejeforældre, hvad der kendetegner dem og hvordan de oplever det at være ny plejefamilie.
Rasmussen & Jæger	Danmark	2021	Child & Adolescent	Artiklen tager afsæt i et mixed methods case studie som bl.a. omfatter dokumentanalyse, interview, observationer og dialogmøder. Data blev indsamlet i to udvalgte kommuner.	Fokus denne undersøgelse er på fagprofessionelles adfærd, anbringelsesdiskurser og koblingen til gode eksempler på slægtspleje. Artiklen konkluderer bl.a. at det er svært for socialrådgivere at komme ind i familiernes følelsesmæssige rum, og at der er særlige diskurser, som gør, at netværksanbringelse fravælges.

VIVÉ